

Economische activiteit – Methodologie

1. BRONNEN.....	2
REGIONALE BOEKHOUDING	2
A. <i>Context</i>	2
B. <i>Gebiedsafbakening</i>	3
C. <i>Verdeling volgens institutionele sector</i>	5
D. <i>Verdeling volgens bedrijfstak</i>	5
E. <i>Het repertorium van productie-eenheden</i>	7
F. <i>Methoden voor regionale verdeling</i>	8
STATISTIEK BUITENLANDSE HANDEL	9
A. <i>Context</i>	9
B. <i>Belangrijkste bronnen: extrastat en intrastat</i>	10
C. <i>Nationaal en communautair concept</i>	10
D. <i>Eenheden</i>	11
2. BRUTO BINNENLANDS PRODUCT (BBP).....	13
3. BRUTO TOEGEVOEGDE WAARDE.....	15
INLEIDING	15
BEREKENINGSWIJZE VAN DE BRUTO TOEGEVOEGDE WAARDE TEGEN BASISPRIJZEN	15
A. <i>Niet-financiële vennootschappen (S.11) en Huishoudens (S.14)</i>	15
B. <i>Financiële instellingen (S.12)</i>	20
C. <i>Overheid (S.13)</i>	21
D. <i>Instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (S.15)</i>	22
E. <i>Raming laatste jaar</i>	22
VOLUME	24
4. BRUTO-INVESTERINGEN IN VASTE ACTIVA.....	26
INLEIDING	26
BEREKENINGSWIJZE.....	27
A. <i>Niet-financiële vennootschappen (S.11)</i>	27
B. <i>Financiële instellingen (S.12)</i>	32
C. <i>Overheid (S.13)</i>	33
D. <i>Huishoudens (S.14)</i>	36
E. <i>Instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (S.15)</i>	37
5. INVOER EN UITVOER.....	39
VOLGENS DE STATISTIEK UIT DE BUITENLANDSE HANDEL	39
A. <i>Inleiding</i>	39
B. <i>Berekeningswijze</i>	39
C. <i>Presentatie</i>	43
VOLGENS DE STATISTIEK UIT DE REGIONALE BOEKHOUDING.....	44
A. <i>Inleiding</i>	44
B. <i>Berekeningswijze</i>	45
VERSCHILLEN TUSSEN DE BEIDE STATISTIEKEN.....	55
REFERENTIES.....	57

1. BRONNEN

De meeste gegevens uit het subthema "Economische activiteit" zijn afkomstig uit de **regionale boekhouding**, opgesteld door het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR). Het gaat meer bepaald om de tabellen over het bruto binnenlands product (8.1.1), de bruto toegevoegde waarde (8.1.2), de investeringen (8.1.3), de uitvoer (8.1.4.1 en 8.1.4.2) en de invoer (8.1.5.1 en 8.1.5.2).

De topics uitvoer en invoer worden verder aangevuld met statistieken van de **buitenlandse handel**, die in een verdeling per productgroep (8.1.4.3 en 8.1.5.3) en per partnerland (8.1.4.4 en 8.1.5.4) beschikbaar zijn.

Regionale boekhouding

A. Context¹

De **nationale rekeningen** geven een gestructureerd en gedetailleerd beeld van de economische activiteit van een land en de relaties met het buitenland. Ze vormen een coherent kader voor macro-economische analyses. Concreet bevat de nationale boekhouding aggregaten betreffende de productie, de inkomensvorming, de inkomensverdeling, de bestedingen en de financiering. Ze worden berekend aan de hand van administratieve bronnen, zoals de jaarrekeningen van de ondernemingen.

De nationale rekeningen zijn gebaseerd op het Europese systeem van rekeningen (ESR) 2010. Naast normen, definities, classificaties en registratieregels, bevat het ESR 2010 ook een programma waarin de termijnen worden vastgelegd binnen welke de lidstaten van de Europese Unie hun rekeningen moeten indienen bij de Commissie (Eurostat).

Het genoemde Europese referentiekader gaat op zijn beurt terug op het System of National Accounts (SNA) 2008, dat in februari 2009 door de Statistische Commissie van de Verenigde Naties is vastgesteld. Om vergelijkingen tussen groepen van landen, landen en regio's mogelijk te maken, worden de rekeningen opgesteld volgens dezelfde, ondubbelzinnige beginselen. De systemische vernieuwingen trachten in te spelen op veranderingen in de economie, methodologische vooruitgang en nieuwe behoeften van gebruikers.

De **regionale rekeningen** splitsen de statistieken van de nationale rekeningen uit op het niveau van de gewesten, provincies en arrondissementen. Voor ieder aggregaat moet de som van de gewesten, provincies of arrondissementen in de regionale rekeningen dus steeds gelijk zijn aan het overeenstemmende cijfer voor het Rijk in de nationale rekeningen. Dat is een essentieel axioma van de regionale rekeningen.

¹ Gebaseerd op: Verordening (EU) nr. 549/2013 (ESR 2010), p. 1-4.

De regionale rekeningen zijn minder uitgebreid dan de nationale:

- In tegenstelling tot de nationale rekeningen bevatten de regionale rekeningen bijvoorbeeld geen kwartaalrekeningen.
- Evenmin worden de drie optieken van het bbp opgesplitst in hun onderliggende componenten gepubliceerd. Onder meer de output, het intermediair verbruik, het bruto-exploitatieoverschot en het verbruik van vaste activa ontbreken.
- Ook de toegevoegde waarde per institutionele sector per bedrijfstak wordt niet gepubliceerd in de regionale rekeningen.

De publicatie van het leeuwendeel van de regionale rekeningen volgt in België enkele maanden na de nationale. Eind december van het jaar t worden de belangrijkste resultaten van de regionale rekeningen gepubliceerd van het jaar t-1. De regionale verdeling van de Belgische invoer en uitvoer van goederen en volgt het daaropvolgende jaar begin juli.

De gegevens voor het laatste jaar (t-1) zijn steeds voorlopig van aard, aangezien ze worden geschat op basis van minder gedetailleerd bronnenmateriaal. Het jaar nadien worden ze bij de publicatie van de regionale rekeningen herzien met de definitieve methode. Bij de jaarlijkse publicatie worden er daarnaast meestal ook nog andere wijzigingen aangebracht aan de cijfers van vorige jaren, ten gevolge van verbeteringen in de methodologie en van correcties in de inputdata.

B. Gebiedsafbakening

Om vanuit de nationale rekeningen de regionale te realiseren, moet men komen tot totalen voor de eenheden die in een bepaald regionaal gebied zijn gevestigd. Vooreerst moet dit gebied duidelijk worden afgebakend.

- **NUTS-nomenclatuur**

De afbakening van het bestudeerde gebied is gebaseerd op de NUTS-nomenclatuur (Nomenclatuur van territoriale eenheden voor de statistiek²). Die volgt de bestaande administratieve indeling en omvat drie niveau's. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest behoort tegelijk tot de drie.

NUTS 1	3 gewesten
NUTS 2	10 provincies + Brussels Hoofdstedelijk Gewest
NUTS 3	43 arrondissementen

² Het letterwoord NUTS komt van de Franse naam "Nomenclature des unités territoriales statistiques".

- **Economisch versus geografisch gebied³**

Het geografisch gebied van een land stemt niet volledig overeen met het economisch gebied. Het geografisch gebied moet volgens de definitie van het ESR 2010 worden aangevuld met:

- a) de vrijhandelszones, entrepots en bedrijven onder douanecontrole;
- b) het nationale luchtruim, de territoriale wateren en het continentaal plat in de internationale wateren waarover het land exclusieve rechten kan doen gelden;
- c) de territoriale enclaves, d.w.z. de gebiedsdelen in het buitenland die, krachtens internationale verdragen en overeenkomsten tussen staten, door overheidsinstellingen van het land worden gebruikt voor diplomatieke, militaire, wetenschappelijke of andere doelstellingen; voorbeelden hiervan zijn onder meer ambassades, consulaten, militaire basissen en wetenschappelijke stations.
- d) vindplaatsen van aardolie, aardgas en dergelijke, gelegen in de internationale wateren buiten het continentaal plat van het land, die worden geëxploiteerd door ingezeten eenheden.

Omgekeerd sluit het ESR een aantal delen van het geografische gebied uit van het economische gebied, meer bepaald de delen die door de volgende organisaties worden gebruikt:

- e) overheidsinstellingen van andere landen;
- f) instellingen en organen van de Europese Unie, en
- g) uit hoofde van internationale verdragen tussen staten: internationale organisaties.

- **Regionaal economisch gebied⁴**

Het regionale gebied omvat het deel van het economische gebied van een land dat rechtstreeks tot een regio behoort, met inbegrip van eventuele vrije zones, douane-entrepots en fabrieken onder douanecontrole (de elementen hierboven vernoemd onder punt a). De punten b, c en d slaan op delen die niet aan een bepaalde regio kunnen worden toegewezen. Hiervoor werd het concept "extraregionaal gebied" in het leven geroepen, dat deze elementen groepeerd.

Het economische gebied van een land wordt aldus verdeeld in meerdere regionale gebieden en een extraregionaal gebied. Dat laatste wordt steeds expliciet opgenomen in NUTS 1, 2 en 3. Er worden door het INR gegevens toegevoegd voor de Duitstalige gemeenschap aan de tabellen opgesteld volgens NUTS 2.

Wat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreft, wordt een deel van de internationale functie

³ Gebaseerd op INR (2016). Regionale rekeningen, Toelichtingen van conceptuele en methodologische aard, p. 7-8 en Verordening (EU) nr. 549/2013 (ESR 2010), p. 56 e.v.

⁴ Gebaseerd op Verordening (EU) nr. 549/2013 (ESR 2010), p. 362.

die het vervult dus niet opgenomen in de cijfers van de economische activiteit van het Gewest. Zo worden de ambassades van andere landen in België (punt e), die zich voornamelijk in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bevinden⁵, uitgesloten van het gewestelijk economisch gebied. Omgekeerd worden de Belgische ambassades in het buitenland wel opgenomen in de economische ruimte van België, maar niet aan de gewesten toegewezen. Een tweede impact gaat uit van de uitsluiting van de Europese instellingen (punt f), die zich in het geografisch gebied van het Gewest bevinden, uit het economisch gebied.

C. Verdeling volgens institutionele sector⁶

In de regionale rekeningen worden een aantal aggregaten waaronder de bruto toegevoegde waarde en de bruto investeringen in vaste activa gepubliceerd per institutionele sector.

Institutionele eenheden zijn economische entiteiten die transacties kunnen verrichten met andere eenheden, goederen en activa kunnen bezitten en verplichtingen kunnen aangaan. Ze worden gekenmerkt door zelfstandige beslissingsbevoegdheid in het uitoefenen van hun hoofdfunctie. Op basis van hun hoofdfunctie, gedrag en doelstellingen worden ze ingedeeld in sectoren. De vijf hoofdgroepen zijn onderstaande. Samen vormen ze de totale economie (S.1).

S.11	Niet-financiële vennootschappen
S.12	Financiële instellingen
S.13	Overheid
S.14	Huishoudens
S.15	Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens (IZW's)

De sectoren worden opgesplitst tot subsectoren met maximum 5 cijfers.

D. Verdeling volgens bedrijfstak

- **De lokale EEA versus de lokale eenheid⁷**

Aggregaten zoals de bruto toegevoegde waarde en de bruto investeringen in vaste activa zijn tevens beschikbaar opgesplitst naar bedrijfstak. Om deze verdeling te maken geldt in het ESR 2010 een andere statistische eenheid dan de institutionele eenheid. Aangezien ondernemingen dikwijls belangrijke nevenactiviteiten hebben en dit een heterogene output

⁵ Zie lijst van de adressen van de buitenlandse ambassades en (ere)consulaten in België, beschikbaar via: http://diplomatie.belgium.be/nl/Diensten/ambassades_en_consulaten.

⁶ Gebaseerd op Verordening (EU) nr. 549/2013 (ESR 2010), p. 44 e.v.

⁷ Gebaseerd op Verordening (EU) nr. 549/2013 (ESR 2010), p. 45, 363 e.v. en INR (2016). Regionale rekeningen, Toelichtingen van conceptuele en methodologische aard, p. 10 e.v.

oplevert, schrijft het ESR 2010 voor op het niveau van de nationale rekeningen verder op te splitsen tot eenheden van economische activiteit (EEA's)⁸ en op het niveau van de regionale rekeningen tot lokale eenheden van economische activiteit (lokale EEA's)⁹, onderdelen van de onderneming die zich op verschillende locaties bevinden en bijdragen aan de uitvoering van verschillende activiteiten. Op die manier bekomt men meer homogene bedrijfstakken. Een bedrijfstak op het niveau van een regio bestaat dan uit een groep lokale EEA's die dezelfde of overeenstemmende activiteiten uitvoeren.

In de praktijk van de nationale rekeningen in België is de basiseenheid van de gegevensinzameling echter niet de EEA maar de juridische eenheid, de onderneming. In de regionale rekeningen wordt er gewerkt op het niveau van de lokale eenheid¹⁰, de vestiging in plaats van de lokale EEA.

De bedrijfstak waaraan de waarden worden toegekend in de nationale rekeningen, is die van de hoofdactiviteit van de onderneming. Wat de regionale verdeling betreft worden ze proportioneel toegerekend aan de regio waar de lokale eenheden gevestigd zijn. Alle lokale eenheden die deel uitmaken van een onderneming worden dus ook in het geval van heterogene ondernemingen¹¹ verondersteld dezelfde activiteit te hebben, namelijk de hoofdactiviteit¹². Concreet heeft dit tot gevolg dat de waarden van een lokale eenheid die deel uitmaakt van een heterogene onderneming onder een andere bedrijfstak kunnen terechtkomen dan degene die ze werkelijk uitvoert.

De aggregaten van de verschillende bedrijfstakken worden per institutionele sector berekend. Het totale aggregaat is dan de som van alle bedrijfstakken van alle sectoren.

Het criterium van de regionale verdeling is dus de werkplaats, wars van de nationaliteit van de eenheid en van de oorsprong van de productiefactoren die er worden aangewend.

- **NACE-bel 2008¹³**

Als classificatie van de bedrijfstakken wordt NACE-bel 2008 gebruikt. NACE staat voor

⁸ Definitie: "Tot een EEA behoren alle delen van een institutionele eenheid in haar hoedanigheid van producent die bijdragen tot de uitoefening van een activiteit op viercijferniveau (klassen) van de NACE Rev. 2." Verordening (EU) nr. 549/2013 ibidem. Een EEA is dus een onderdeel van een onderneming dat een bepaalde activiteit groepeert.

⁹ Definitie: "De eenheid van economische activiteit op lokaal niveau (lokale EEA) is het deel van een eenheid van economische activiteit (EEA) dat overeenkomt met een lokale eenheid." Verordening (EU) nr. 549/2013 (ESR 2010), p. 82 (2.148). Zie ook "Verdeling volgens bedrijfstak" op p. 6.

¹⁰ Definitie: "De lokale eenheid is een goederen of diensten producerende institutionele eenheid of een deel daarvan, gelegen op een geografisch bepaalde plaats." Verordening (EU) nr. 549/2013 (ESR 2010) ibidem.

¹¹ Dit zijn ondernemingen die bestaan uit meerdere EEA's.

¹² Deze vereenvoudiging is nodig om per bedrijfstak de coherentie tussen de nationale en de regionale resultaten te bewaren.

¹³ Gebaseerd op FOD Economie, Algemene directie statistiek en economische informatie (2011). NACE-BEL 2008 Economische activiteitennomenclatuur met toelichtingen en INR (2016). Regionale rekeningen, Toelichtingen van conceptuele en methodologische aard, p. 10-12.

"Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne"¹⁴.

De nomenclatuur bevat 21 secties, 38 subsecties, 88 afdelingen, 272 groepen, 615 klassen en 943 subklassen. De afdelingen worden samengenomen tot secties en subsecties.

Zo staat bijvoorbeeld de code 71.122 voor activiteiten van landmeters.

Sectie	M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten
Subsectie	MA	Rechtskundige en boekhoudkundige dienstverlening, hoofdkantoren, adviesbureaus, architecten en ingenieurs; technische testen en toetsen
Afdeling	71	Architecten en ingenieurs; technische testen en toetsen
Groep	71.1	Architecten, ingenieurs en aanverwante technische adviseurs
Klasse	71.12	Ingenieurs en aanverwante technische adviseurs
Subklasse	71.122	Landmeters

In de bedrijfstakuitsplitsingen van de nationale en regionale rekeningen wordt er gegroepeerd naar A3 (3 bedrijfstakken), A10 (10 bedrijfstakken), A21 (21 bedrijfstakken, overeenstemmend met de secties), A38 (38 bedrijfstakken, overeenstemmend met de subsecties) en A64 (64 bedrijfstakken).

E. Het repertorium van productie-eenheden¹⁵

De centrale spil in de berekeningen in de nationale en regionale boekhouding is het repertorium van productie-eenheden dat wordt afgeleid van het ondernemingsregister van de Algemene Directie Statistiek van de FOD Economie (ADS)¹⁶. Het repertorium bevat per jaar alle ondernemingen, hun identificatiegegevens en een aantal kenmerken.

De identificatiegegevens van de onderneming zijn het BTW-nummer, het RSZ-nummer, het RSZPPO-nummer, het nummer uit de Kruispuntbank voor Ondernemingen (KBO). Deze zijn afkomstig van verschillende administraties die deze gegevens partieel voor hun eigen doeleinden beheren.

Het repertorium bevat daarnaast nog een aantal karakteristieken. Dat zijn onder meer de NACE-code die de bedrijfstak weergeeft, de code van de institutionele sector waarin de eenheid geklasseerd is, de categorie die de gegevensbron van voorkeur bepaalt¹⁷, de

¹⁴ Dit is de Belgische vertaling van de NACE Rev.2 (Europees niveau), die op haar beurt afgeleid is van de ISIC-classificatie (mondiaal niveau). ISIC staat voor "International Standard Classification of All Economic Activities".

¹⁵ Gebaseerd op INR (2016). Regionale rekeningen, Toelichtingen van conceptuele en methodologische aard, p. 12-13.

¹⁶ De naam van het register is DBRIS: "Database pour les redevables d'informations statistiques".

¹⁷ Zie 3.2 in het kader van de toegevoegde waarde en 4.2 in het kader van de investeringen. Er worden categorieën gemaakt van alle eenheden waarvoor de berekeningen per (sub)sector op dezelfde wijze dienen te gebeuren. De keuze van de berekeningswijze hangt daarbij af van de beschikbare bronnen.

grootteklasse volgens het aantal werknemers, de gemeentecode en een code uni- of multi-arrondissementele onderneming).

Voor het eigenlijke cijfermateriaal wordt er vooral een beroep gedaan op administratieve gegevensbronnen. Voor de berekening van het bbp (volgens de productie-optiek) gaat het vooral om jaarrekeningen, overheidsrekeningen en schema's A (financiële instellingen), BTW-aangiften, RSZ-aangiften en structurenquêtegegevens. Voor de invoer en de uitvoer wordt ook informatie gebruikt afkomstig van de buitenlandse handel en de betalingsbalans die uiteindelijk teruggaat tot de Intrastat- en Extrastat-aangiften¹⁸.

F. Methoden voor regionale verdeling¹⁹

Zoals gesteld worden de nationale bedragen regionaal verdeeld. Hiervoor bestaan er vier methoden. De keuze van de methode hangt af van de beschikbare bronnen. Het is volgens het INR voornamelijk de kwaliteit van de basisgegevens die bepalend is voor de kwaliteit van de regionale verdeling, veeleer dan de keuze van de methode.

- **Bottom-up methode**

Het regionale aggregaat wordt berekend door de gegevens van de individuele in de regio ingezet²⁰ of gevestigde eenheden rechtstreeks te verzamelen.

De zuivere bottom-up methode blijft beperkt tot uni-arrondissementele ondernemingen²¹.

- **Pseudo-bottom-up methode**

Wanneer er geen directe gegevens voorhanden zijn op het niveau van de vestiging, worden de bedragen van het ondernemingsniveau opgesplitst met een verdeelsleutel. In de regel is deze verdeelsleutel in de regionale rekeningen het aantal jobs per vestiging volgens de RSZ.

Deze methode is van toepassing op multi-arrondissementele ondernemingen²².

- **Top-down methode**

Deze methode identificeert de individuele statistische eenheden niet, maar verdeelt slechts het nationale totaal over de regio's. Daarvoor wordt dan een verdeelsleutel gebruikt die qua

¹⁸ Intrastat betreft de intracommunautaire handel (tussen landen van de EU), extrastat de extracommunautaire handel (tussen de EU en derde landen).

¹⁹ Gebaseerd op INR (2016). Regionale rekeningen, Toelichtingen van conceptuele en methodologische aard, p. 8-9. en Verordening (EU) nr. 549/2013 (ESR 2010), p. 363 e.v.

²⁰ Personen en ondernemingen worden beschouwd als ingezetene van het land waar hun economisch belangencentrum ligt. Voor particulieren is dit de plaats waar ze gedurende minstens een jaar verblijven, wars van hun nationaliteit. Voor ondernemingen hangt het af van de plaats van vestiging, ook als ze geen afzonderlijk wettelijk statuut hebben, zoals voor een bijkantoor van een buitenlandse onderneming het geval kan zijn.

²¹ Dit zijn ondernemingen waarvan de eventuele vestigingen beperkt zijn tot één arrondissement.

²² Dit zijn ondernemingen met vestigingen verspreid over meerdere arrondissementen.

verdeling over de regio's gelijk is aan of zo dicht mogelijk aansluit bij de te splitsen variabele.

- **Gemengde methoden**

In de praktijk wordt vaak een combinatie van bovenstaande methoden gebruikt.

De kwaliteit van de regionale verdeling is dus enerzijds afhankelijk van de kwaliteit en de beschikbaarheid van het bronnenmateriaal²³. Immers, er wordt gebruik gemaakt van administratieve bronnen, die niet zijn opgemaakt voor statistische doeleinden. Anderzijds hangt de kwaliteit ook af van de gebruikte verdeelsleutels. Indien het aantal jobs als verdeelsleutel wordt gebruikt, houdt dit bijvoorbeeld geen rekening met eventuele verschillen in productiviteit tussen de verschillende geografische gebieden. Er wordt van uitgegaan dat voor elke bedrijfstak de bruto toegevoegde waarde per werknemer tussen de verschillende geografische gebieden gelijk is. Bovendien wordt met het aantal jobs als verdeelsleutel het aandeel van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in de toegevoegde waarde van het Rijk vermoedelijk onderschat aangezien er relatief veel hoogopgeleide jobs zijn in Brussel²⁴. Het lijkt erop dat de totale loonmassa per vestiging een correctere verdeelsleutel zou zijn, maar deze informatie is momenteel nog niet beschikbaar.

Statistiek buitenlandse handel²⁵

De tweede bron in het subthema "Economische activiteit" is de statistiek van de buitenlandse handel.

A. Context

De statistieken van de buitenlandse handel van België worden opgesteld door de Nationale Bank van België voor het Instituut voor de Nationale Rekeningen. De statistieken beschrijven de uitwisseling van goederen met het buitenland.

De publicatie gebeurt in meerdere fasen. In het midden van de maand m wordt een eerste snelle raming v^* van de grote totalen van de maand $m-2$ gepubliceerd. De daaropvolgende maand wordt deze snelle raming vervangen door een voorlopige versie van de gedetailleerde maandresultaten ($m-3$). Nog eens zes maanden later worden de resultaten

²³ Zie 1.1.D voor de problematiek van de vestiging versus de lokale EEA.

²⁴ Zie: BISA/BOW (2014) Overheveling van de bevoegdheden werkgelegenheid en Opleiding : Verslag van de deskundigengroep, p. 14. Zo blijkt uit figuur 2 dat het aandeel van de hooggekwalificeerde banen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest hoger is dan in heel België, en dit zelfs in iedere bedrijfstak. <https://www.actiris.brussels/media/bl5p1ts3/rapport-du-groupe-d-experts-nl-h-D9266E79.pdf> (geraadpleegd op 23/08/2017).

²⁵ Gebaseerd op: INR (2010) Statistiek buitenlandse handel. Maandbericht 2010-09, p. 27-34 (Methodologische nota), INR (2016) De betalingsbalans uitgelegd in niet-technische taal, beschikbaar via: https://www.nbb.be/doc/dq/n_pdf_bb/bop_non-technical_nl.pdf, geraadpleegd op 1/6/2016, (INR) Aanpassingen in de berekeningswijze van de statistieken van de in- en uitvoer van goederen volgens het zogenaamde "nationaal concept", beschikbaar via https://www.nbb.be/doc/dq/n_method/m_enm0911a.pdf, geraadpleegd op 1/6/2016 en INR (2016) Handleiding Intrastat 2016. Deel I - basis.

opnieuw berekend met de late antwoorden en eventuele verbeteringen (m-9). Naast deze maandelijkse statistieken gepubliceerd in de maandberichten zijn er ook de statistieken per kwartaal. De kwartaalberichten worden gepubliceerd zes maanden na het einde van het kwartaal. Bij de jaarlijkse publicatie van de gegevens van de betalingsbalans, midden september, tot slot, worden de in de maand juli herrekenende resultaten van de voorbije drie jaren gepubliceerd. De jaartotalen die worden gepubliceerd, zijn de sommen van de twaalf betreffende maanden.

B. Belangrijkste bronnen: extrastat en intrastat

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de intracommunautaire handel, i.e. de handel tussen de lidstaten van de Europese Unie, enerzijds en de extracommunautaire handel, i.e. de handel tussen een lidstaat van de Europese Unie en een land dat niet tot de Unie behoort, anderzijds.

Voor de extracommunautaire in- en uitvoer worden douanedocumenten gebruikt (Extrastatstelsel). De douane stuurt op dagelijkse basis een rapportering door naar de Nationale Bank van België.

Om de intracommunautaire in- en uitvoer te kennen, doet men beroep op het Intrastatstelsel. De Belgische btw-plichtige ondernemingen met aankomsten en/of verzendingen boven bepaalde jaarlijkse drempelwaarden²⁶ zijn verplicht deze te rapporteren aan de hand van Intrastat.

Intrastat en Extrastat leveren door grote vormgelijkheid dezelfde variabelen op. De te verstrekken gegevens zijn de code van het partnerland, de transactiecode²⁷, de gewestcode, de goederencode, het nettogewicht, eventuele aanvullende eenheden en de waarde in euro. In de uitgebreide aangifte moeten ook de vervoerswijze en de leveringsvoorwaarden opgegeven worden.

C. Nationaal en communautair concept

Het communautair concept registreert alle goederen die de grens overschrijden, met uitsluiting van de transithandel²⁸. Maakloonwerk²⁹ wordt wel opgenomen. Het criterium van de grensoverschrijding sluit de driehoekshandel³⁰ per definitie uit.

²⁶ Namelijk 1.500.000 euro aankomsten (laatst gewijzigd op 1/1/2015) en/of 1.000.000 euro verzendingen (laatst gewijzigd op 1/1/2006). In 2016 zijn 3 % van de intracommunautaire uitvoer en 7 % van de intracommunautaire invoer niet gedekt door de drempelwaarden.

²⁷ Deze code weerspiegelt de aard van de transactie: gewone zending, retourzending, herstelling, gift enz.

²⁸ Goederen in transit of "doorvoer" zijn goederen die alleen maar door België worden vervoerd zonder te worden ingeklaard. De inklaring bij de douane betekent dat de geïmporteerde goederen worden aangegeven, er invoerrechten en heffingen worden betaald en de goederen zo op een legale wijze in het vrije verkeer komen.

²⁹ Dit zijn bewegingen waarbij goederen tijdelijk worden geïmporteerd of geëxporteerd om te worden bewerkt. De stromen voor en na bewerking worden beide bruto geregistreerd.

³⁰ Definitie: zie voetnoot 116.

Het nationaal concept beperkt zich tot dat deel van de handel volgens het communautair concept waarbij minstens één ingezetene betrokken is.

Bij de overgang van het communautaire naar het nationale concept komt het er op aan de handel tussen niet-ingezetenen correct uit te sluiten. Het verschil tussen de twee concepten wordt aangeduid als de "quasi-transit": invoer gevolgd door wederuitvoer gerealiseerd door niet-ingezetenen die in België een beroep doen op zogenaamde fiscale vertegenwoordigers³¹. Ondernemingen uit de Europese Unie mogen immers goederen in vrij verkeer aangeven in het eerste land van invoer in de Unie of ze uit de Unie uitvoeren via het laatste land van uitvoer.

De quasi-transit wordt geëlimineerd uit de cijfers volgens het nationale concept omdat deze wordt beschouwd als niet relevant voor de Belgische economie. De betrokken goederen werden niet in België geproduceerd of aan ingezetenen verkocht. Ook de retourzendingen worden geëlimineerd in het nationale concept. Economisch komen ze immers neer op een nul-operatie.

In de statistische praktijk bestaat de moeilijkheid erin de fiscale vertegenwoordigers en het gedeelte van de niet-economische transacties te identificeren. Het ontbreekt vooralsnog aan een robuuste definitie van het begrip "fiscale vertegenwoordiger". De manier waarop deze correctie wordt doorgevoerd is al meermaals verbeterd³² sinds de opkomst van de fiscale vertegenwoordigers in het begin van de jaren 2000.

Voor België in zijn geheel worden de reeksen zowel volgens het communautaire als volgens het nationale concept opgesteld. Voor de drie gewesten zijn enkel de cijfers volgens het nationale concept beschikbaar.

De regels van de statistiek volgens het communautaire concept, noodzakelijk om de Europese aggregaten op te stellen, worden bepaald door de Europese Commissie. Het Instituut voor de Nationale Rekeningen bepaalt dan weer de regels voor de statistiek volgens het nationale concept. Het is deze laatste die als basis dient voor de betalingsbalans³³ van België en voor de statistiek van de in- en uitvoer van goederen in de nationale en regionale rekeningen.

D. Eenheden

De waarde tegen de welke de goederen geregistreerd worden in de statistieken, is volgens de voorschriften de waarde, uitgedrukt in euro, aan de Belgische grens. Dat is de prijs af-fabriek verhoogd met de kosten voor vervoer en verzekering tot aan de Belgische grens

³¹ Een fiscale vertegenwoordiger beschikt over een Belgisch btw-nummer en regelt in België een aantal administratieve verplichtingen zoals de btw-, de intrastat- en de douaneverplichtingen in opdracht van een niet-ingezeten invoerder of uitvoerder.

³² Namelijk in 2002, 2004, 2009 en 2012. Pas in 2002 krijgen fiscale vertegenwoordigers belang voor de in- en uitvoer van goederen ten gevolge van aanpassingen in de fiscale wetgeving.

³³ De betalingsbalans is een gestructureerde weergave van alle transacties met het buitenland (i.e. tussen ingezetenen en niet-ingezetenen) gedurende een bepaalde periode. Ze bestaat uit de lopende rekening, de kapitaalrekening en de financiële rekening, aangevuld met de netto-vergissingen en weglatingen.

zonder taken en subsidies. Voor de uitvoer komt dit neer op de FOB³⁴-prijs, voor de invoer op de CIF³⁵-prijs. In de intracommunautaire handel wordt echter bij conventie de waarde op factuur gebruikt, zonder FOB- en CIF-correcties. Extracommunautaire aangevers zijn in theorie verplicht FOB- en CIF-prijzen aan te geven. Deze berekening is echter niet evident voor de aangevers en kan in de praktijk niet worden gecontroleerd.

De buitenlandse goederenhandel wordt niet alleen in waarde uitgedrukt. De reeksen zijn ook in volume beschikbaar. De stromen worden in principe uitgedrukt in netto-massa³⁶ in kilogram. Voor sommige goederen wordt een aanvullende eenheid voorgeschreven zoals het aantal stuks of de vierkante of kubieke meters. De volumes worden gebruikt om indexen te berekenen.

De volumereeksen zijn beperkt tot België in zijn geheel. Voor de gewesten zijn er enkel reeksen in waarde beschikbaar.

³⁴ "Free on board" (FOB) is een beding dat twee partijen kunnen afspreken. De uitvoerder betaalt in dat geval (slechts) de kosten voor vervoer en verzekering tot aan boord van het schip.

³⁵ "Cost, insurance, freight" (CIF) is een ander mogelijk beding. Het omvat in tegenstelling tot de FOB-prijs wel de kost voor het buitenlandse traject en de verzekering daarvoor.

³⁶ Het eigen gewicht van de goederen zonder de verpakking.

2. BRUTO BINNENLANDS PRODUCT (BBP)³⁷

Het bbp is de vaakst gebruikte maatstaf om de economische activiteit van een land, regio of gebied benaderend te ramen. Internationaal wordt deze statistiek sterk gewaardeerd, niet in het minst omwille van de vergelijkbaarheid tussen verschillende landen. De wijze waarop het bbp berekend wordt, is immers wereldwijd zeer uniform. Ook onderliggende geografische entiteiten zoals gewesten, provincies en arrondissementen kunnen met elkaar vergeleken worden.

De statistiek van het bbp wordt opgesteld in het kader van de nationale en regionale rekeningen³⁸ en kan vanuit drie optieken worden benaderd.

- In het kader van de **productieoptiek** wordt het bruto binnenlands product uitgedrukt in marktprijzen³⁹. Het wordt in de nationale rekeningen berekend door de bruto toegevoegde waarde⁴⁰ tegen basisprijzen⁴¹ te vermeerderen met de productgebonden belastingen op productie en invoer en te verminderen met de productgebonden subsidies op productie en invoer.
- In het kader van de **bestedingsoptiek** kan het bbp ook worden beschouwd als de som van de finale bestedingen door ingezetenen en het saldo van uitvoer en invoer.
- In het kader van de **inkomensoptiek**, tot slot, is het bbp de som van de primaire inkomens verdeeld door de ingezeten productie-eenheden, als vergoeding voor de productiefactoren arbeid en kapitaal. In theorie kan het bbp bekomen worden door in de inkomensvormingsrekening de beloning van werknemers en het bruto-exploitatieoverschot op te tellen. Informatie over het bruto-exploitatieoverschot is in België echter niet beschikbaar per sector en bedrijfstak en per regio, wat een obstakel vormt voor de inkomensoptiek op het regionale niveau.

Het bbp is daarbij per definitie gelijk in de drie optieken.

Het bbp per gewest, provincie en arrondissement zijn beschikbaar in de regionale rekeningen. Deze statistieken worden berekend op basis van de geregionaliseerde toegevoegde waarde (productieoptiek). Voorlopig zijn de andere optieken regionaal nog niet volledig uitgewerkt⁴².

De regionale verdeling van het bbp wordt aldus bepaald door de regionale verdeling van de

³⁷ Gebaseerd op European Commission, IMF, OECD, UN, World Bank (2009). System of National Accounts 2008, p. 34 en 405-6, Verordening (EU) nr. 549/2013 (ESR 2010), p. 54, 366 en INR (2016). Regionale rekeningen, Toelichtingen van conceptuele en methodologische aard, p. 27.

³⁸ Zie 1.1.

³⁹ De prijs die de afnemer betaalt voor het gekochte product (bron: cbs.nl).

⁴⁰ Zie 3 voor de bruto toegevoegde waarde.

⁴¹ Het bedrag dat een producent daadwerkelijk overhoudt (bron: cbs.nl).

⁴² In wat momenteel wordt gepubliceerd door het INR ontbreken onder meer een regionale verdeling van het bruto exploitatieoverschot en de interregionale stromen voor de in- en uitvoer van de gewesten. Er loopt momenteel een project om de bestedingsoptiek regionaal uit te werken.

bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen. Het saldo van de productgebonden belastingen en subsidies wordt volgens dezelfde verhoudingen verdeeld.

Als **binnenlands concept** maakt het bbp geen onderscheid tussen ingezetenen en niet-ingezetenen. Alle vestigingen in het economisch gebied van een land tellen mee. Ertegenover staat het nationale concept. Zo meet het bruto nationaal inkomen de specifiek door de nationale economische subjecten gecreëerde waarde.

Als **bruto-concept** houdt het bbp geen rekening met de depreciatie van de vaste activa. De tegenhanger netto binnenlands product (nbp) is om die reden economisch eigenlijk correcter, maar wordt niet gebruikt aangezien niet alle landen de schatting maken van de depreciatie van de stock van de vaste activa of hiervoor verschillende methodologieën gebruiken⁴³.

- **Bbp per inwoner**

De omvang van een land of gebied beschouwd als zijn aantal inwoners, is een van de bepalende factoren voor de omvang van het bbp. Het kan dus interessant zijn deze factor te neutraliseren door een bbp per inwoner te berekenen (ook bbp per hoofd genoemd). Hiervoor moet het totale bbp dus worden gedeeld door het aantal inwoners. De vergelijkingen tussen landen of gebieden zijn op die manier minder beïnvloed door hun omvang, zodat de verschillen op economisch vlak beter zichtbaar worden.

Het is belangrijk om in het achterhoofd te houden dat het bbp binnenlands concept is, zeker in het geval van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest waar een aanzienlijke vertekening optreedt. Het Gewest wordt immers gekenmerkt door een heel open economie op een beperkte oppervlakte met omvangrijke pendelstromen tot gevolg. Het Brussels Gewest is de motor van een economisch gebied dat haar eigen grenzen ver overschrijdt. Forensen dragen via hun productie bij tot het bbp van het gebied waar ze tewerkgesteld zijn, terwijl ze geteld worden als inwoner van het gebied waar ze woonachtig zijn.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kent een grote netto-instroom van pendelaars. Het binnen de Brusselse grenzen gerealiseerde bbp overstijgt het door de Brusselse bevolking gerealiseerde niveau.

⁴³ European Commission, IMF, OECD, UN, World Bank (2009). System of National Accounts 2008, p. 92 (2.141-2).

3. BRUTO TOEGEVOEGDE WAARDE

Inleiding⁴⁴

De statistiek van de bruto toegevoegde waarde is afkomstig uit de regionale rekeningen opgesteld door het Instituut voor de Nationale Rekeningen. Ze worden gepubliceerd op het einde van het jaar t en bevatten gegevens tot en met het jaar $t-1$, waarbij de gegevens voor het laatste jaar voorlopig zijn van aard en tot een minder gedetailleerd niveau zijn opgesplitst⁴⁵. De toegevoegde waarde vormt - samen met het bbp dat supra werd besproken - een van de belangrijkste aggregaten uit het ESR.

Om de **bruto toegevoegde waarde** wordt gedefinieerd als het **verschil** tussen:

- het **intermediair verbruik**, of de waarde van de in het productieproces verbruikte goederen en diensten, gewaardeerd tegen aankooprijzen, i.e. zonder de aftrekbare btw en met de niet-aftrekbare btw;
- en de **output**, of de waarde van de geproduceerde goederen en diensten, gewaardeerd tegen basisrijzen, i.e. zonder de btw en andere productgebonden belastingen, met de productgebonden subsidies)

De bruto toegevoegde waarde bevat, in tegenstelling tot haar netto-variant, het verbruik van vaste activa (de afschrijvingen).

De tabellen die het BISA publiceert tonen de bruto toegevoegde waarde van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest per bedrijfstak over meerdere jaren in lopende prijzen (tabel 8.1.2.1) en in volume (tabel 8.1.2.2).

Berekeningswijze van de bruto toegevoegde waarde tegen basisrijzen⁴⁶

In wat volgt wordt de berekeningswijze per institutionele sector besproken. Tot slot wordt er aandacht besteed aan de voorlopige ramingen voor het laatste jaar.

A. Niet-financiële vennootschappen (S.11) en Huishoudens (S.14)

Om de bruto toegevoegde waarde tegen basisrijzen in lopende prijzen te berekenen, werkt het INR per institutionele sector en daarbinnen per SUT-bedrijfstak⁴⁷ en per categorie (type gegevensbron) en vervolgens daarin per arrondissement.

⁴⁴ Gebaseerd op Verordening (EU) nr. 549/2013 (ESR 2010), p. 365 en INR (2016). Regionale rekeningen, Toelichtingen van conceptuele en methodologische aard, p. 21 e.v.

⁴⁵ Concreet zijn de gegevens voor het laatste jaar slechts beschikbaar per A38 bedrijfstakken, waar ze per A64 beschikbaar zijn voor de jaren voordien.

⁴⁶ Gebaseerd op INR (2016). Regionale rekeningen, Toelichtingen van conceptuele en methodologische aard, p. 21 e.v. en INR (2016), Gross National Income. Methodological inventory Belgium. ESA 2010.

⁴⁷ Dit zijn de bedrijfstakken die onderscheiden worden in de "Supply and Use Table" in de nationale rekeningen. Elke SUT-bedrijfstak is een groepering van NACE-bedrijfstakken op 3 en/of 4 posities.

Binnen de sectoren van de niet-financiële vennootschappen en van de huishoudens gebeurt de berekening per bedrijfstak door het optellen van de resultaten van de verschillende categorieën. De berekening bestaat uit verschillende stappen.

- **Berekening van de administratieve aggregaten**

Eerst wordt het aggregaat berekend zoals het voorkomt in de ondernemingsboekhouding (de “administratieve toegevoegde waarde”). De bronnen die worden gebruikt, zijn afhankelijk van de categorie.

CATEGORIE	OMSCHRIJVING	BRONNEN
GROTE ONDERNEMINGEN		
A1	Grote ondernemingen met een 'volledige' jaarrekening	Jaarrekeningen ⁴⁸
A2	Grote ondernemingen zonder (bruikbare ⁴⁹) jaarrekening	BTW-gegevens en RSZ-gegevens; bijschattingen op basis van de proporties van dezelfde bedrijfstak in A1.
E1	Grote ondernemingen zonder (bruikbare) jaarrekening maar met volledige structuurenquête	Structuurenquêtegegevens
KMO's		
B1 en B2 C1 en C2 ⁵⁰	KMO's met een verkort schema	Jaarrekeningen; bijschatting op basis van de RSZ-lonen of de BTW-omzet en proporties bij A1 in dezelfde bedrijfstak; details omzet en aankopen via BTW voor B2 en C2
B3	KMO's zonder (bruikbare) jaarrekening	BTW-gegevens en RSZ-gegevens; bijschattingen op basis van de proporties

⁴⁸ Alle variabelen om de toegevoegde waarde te berekenen zijn beschikbaar direct in de jaarrekeningen. Ze bevinden zich bij de bedrijfsopbrengsten of bij het verbruik van goederen en diensten:

- **Bedrijfsopbrengsten** = 70 (omzet) + 71 (voorraadwijzigingen geproduceerde goederen) + 72 (zelfgeproduceerde vaste activa) + 74 (andere bedrijfsopbrengsten) - 740 (bedrijfssubsidies);
- **verbruik van goederen en diensten** = 600/8 + 61 (aankopen van grond- en hulpstoffen, handelsgoederen en overige goederen en diensten) + 609 (voorraadwijzigingen aangekochte goederen) + 641/8 (andere bedrijfskosten zonder bedrijfsbelastingen) + 695 (tantièmes) + de oprichtingskosten.

De toegevoegde waarde wordt berekend als het verschil tussen de bedrijfsopbrengsten en het verbruik van goederen en diensten.

⁴⁹ Indien het boekjaar niet samenvalt met het kalenderjaar en er geen omzetting mogelijk is, is een jaarrekening niet bruikbaar voor statistische doeleinden.

⁵⁰ Het verschil tussen B* en C* is een positieve of een negatieve bruto-marge in de jaarrekeningen respectievelijk. Het verschil tussen *1 en *2 is het wel of niet invullen van de facultatieve velden omzet en aankopen in de verkorte jaarrekening.

		van dezelfde bedrijfstak in B1+B2+C1+C2.
E2	KMO's zonder (bruikbare) jaarrekening maar met volledige structuurenquête	Structuurenquêtegegevens
VZW's ⁵¹		
H1	Grote VZW's ⁵²	Jaarrekeningen ⁵³
H2 en H3	VZW's met verkort schema	Jaarrekeningen; bijschattingen op basis van de proporties van dezelfde bedrijfstak in H1.
H4	VZW's zonder (bruikbare) jaarrekening	RSZ-lonen en bijschattingen op basis van de proporties van dezelfde bedrijfstak in H1+H2+H3.
DIVERSE		
BL	Eenheden die deel uitmaken van een btw-eenheid	Raming op basis van jaarrekeningen of RSZ-lonen; extrapolatiebasis: A1+B1+B2+C1+C2+E1+E2.
RF	Fiscale vertegenwoordigers ⁵⁴	Raming op basis van RSZ-loonmassa of via de BTW-omzet ⁵⁵

Bij voorkeur wordt dus informatie gebruikt uit de jaarrekening. Als dat niet mogelijk is wordt er gekeken naar de BTW-aangifte of de structuurenquête.

Een specifiek probleem stellen de BTW-eenheden, aangezien de ondernemingen die er deel van uitmaken geen individuele BTW-aangifte indienen⁵⁶. Voor deze ondernemingen wordt gebruik gemaakt van de afzonderlijke jaarrekeningen of van de RSZ-lonen.

De sector van de huishoudens (S.14) is beperkt tot A2- en voornamelijk B3-eenheden.

Zo bekomt men voorlopige aggregaten op basis van de bedrijfsboekhouding.

- **aanvullingen, verbeteringen en ESR-correcties**

Vervolgens worden een aantal aanvullingen en verbeteringen aangebracht op de nationale administratieve aggregaten.

⁵¹ Tot en met 2008 werd gebruik gemaakt van structuurenquêtegegevens en RSZ-informatie. Jaarrekeninginformatie wordt pas gebruikt vanaf datajaar 2009.

⁵² Bij deze en de volgende categorieën gaat het dus om VZW's die zijn ondergebracht in S.11 en niet in S.13.

⁵³ Maar in tegenstelling tot A1 met inbegrip van de rubriek 73 (lidgelden, schenkingenlegaten en subsidies) bij de bedrijfsopbrengsten.

⁵⁴ Voor meer over de fiscale vertegenwoordigers zie p. 40 e.v. 'Overgang naar nationaal concept'.

⁵⁵ Dit laatste indien ze een reële activiteit uitvoeren in België.

⁵⁶ Een BTW-eenheid is een groep ondernemingen die samen één BTW-aangifte indienen, waardoor deze gegevens niet op ondernemingsniveau gekend zijn.

- Aanvullingen betreffen het bronmateriaal zelf en hebben als doel exhaustiviteit te bereiken, bijvoorbeeld voor een bedrijfstak die deels niet-BTW-plichtig is.
- Verbeteringen gaan over de ramingen, bijvoorbeeld wanneer een coëfficiënt gebaseerd is op een te kleine populatie. De jaarrekeningen van een aantal grote overheidsbedrijven (De Post, NMBS, Nationale Loterij, Belgacom) worden individueel gecorrigeerd.
- Tot slot moeten de administratieve aggregaten worden omgezet naar aggregaten volgens het ESR 2010.

Deze aanvullingen, verbeteringen en ESR-correcties worden doorgevoerd⁵⁷:

- bij aan- en verkopen van handelsgoederen mag alleen de handelsmarge opgenomen worden;
- kortingen voor contante betalingen moeten toegekend worden aan de productie (indien door klanten) en het intermediair verbruik (indien aan leveranciers) in plaats van aan de financiële kosten;
- courante meer- en minderwaarden geboekt in de rubrieken andere bedrijfsopbrengsten (741/2) en andere bedrijfskosten (641/2) moeten geëlimineerd worden uit de productie en het intermediair verbruik;
- inkomsten of betalingen die gepaard gaan met grond of terreinen moeten geëlimineerd worden uit de productie en het intermediair verbruik;
- zelfgeproduceerde R&D moet worden opgenomen in de productie en aangekochte R&D mag niet worden opgenomen als intermediair verbruik;
- uitgekeerde giften en door VZW's ontvangen giften moeten worden geëlimineerd uit de aankopen;
- aangekochte software moet verwijderd worden uit het intermediair verbruik; zelfgeproduceerde software moet opgenomen worden bij de productie;
- zelfgeproduceerde immateriële vaste activa zoals octrooien en licenties moeten geëlimineerd worden; volgens het ESR maken ze deel uit van de niet-geproduceerde niet financiële activa;
- bepaalde bankkosten, in de jaarrekeningen opgenomen onder de financiële kosten, moeten beschouwd worden als intermediair verbruik;
- van de totale verzekeringspremies mag enkel de kost voor de verzekeringsdienst opgenomen worden als intermediair verbruik;
- schadeverzekeringsuitkeringen moeten worden geëlimineerd uit de rubriek andere bedrijfsopbrengsten (74);
- goederen en diensten aangekocht voor lonen in natura moeten weggezuiverd worden

⁵⁷ Bron: INR (2016). Regionale rekeningen. Toelichtingen van conceptuele en methodologische aard, p. 22-24.

uit het intermediair verbruik;

- de omzet moet opgehoogd worden met het bedrag aan fooien, geraamd voor de horeca, de kappers en de taxis;
- bij de aankoop van onroerende goederen bestemd voor wederverkoop mag enkel de handelsmarge opgenomen worden;
- door buitenlandse vestigingen van een onderneming gerealiseerde toegevoegde waarde moet worden geëlimineerd;
- toevoeging fiscale fraude;
- overgang van producentenprijzen in de jaarrekeningen naar basisprijzen volgens het ESR, dit onder meer door eliminatie van de productgebonden belastingen in de omzet en de niet-productgebonden subsidies in de omzet;
- afstemmen met bedragen uit de sectorrekeningen (niet-productgebonden belastingen en subsidies, verzekeringspremies);
- wijzigingen in de voorraden te wijten aan prijsschommelingen (waarderingsverschillen) moeten geëlimineerd worden;
- toevoeging van elementen die niet geraamd worden op basis van de administratieve bronnen: ziekenhuizen, productie van en handel in drugs, prostitutie, beheerskosten voor deelbewijzen aangerekend door buitenlandse instellingen voor collectieve beleggingen aan Belgische houders, woningdiensten, originelen, huishoudens met personeel;
- toevoeging van indirect gemeten diensten van financiële intermediairs aan het intermediair verbruik.

Hiervoor wordt veelal informatie uit de structuurenquête gebruikt, waaruit percentages berekend worden die op de hele populatie worden toegepast. Zo verdwijnt in vele gevallen de link met de individuele onderneming.

- **Regionale verdeling**

De regionale verdeling gebeurt volgens de supra⁵⁸ beschreven methoden en parallel met de werkwijze van de nationale rekeningen.

Er kan bottom-up worden gewerkt voor de uni-arrondissementele ondernemingen. De administratieve aggregaten van de productie en het intermediair verbruik worden regionaal verdeeld op het niveau van de onderneming.

Voor de multi-arrondissementele ondernemingen kan er niet bottom-up worden gewerkt. Er wordt een pseudo-bottom-up methode gehanteerd: de verdeling van het aantal jobs over de verschillende vestigingen fungeert als verdeelsleutel voor de administratieve productie en

⁵⁸ Methodes voor regionale verdeling, zie 1.1.F.

het administratieve intermediair verbruik vanaf het niveau van de onderneming naar de lokale eenheden.

De aanvullingen, verbeteringen en ESR-correcties vermeld bij het voorgaande punt worden op dezelfde wijze regionaal verdeeld waar de link met de individuele ondernemingen overeind gebleven is. Zo niet worden ze top-down proportioneel verdeeld (dus zonder invloed op de reeds vaststaande verhoudingen).

B. Financiële instellingen (S.12)

Aangezien ze een totaal andere manier hebben om toegevoegde waarde te creëren, kan de methode van de niet-financiële vennootschappen (S.11) niet worden toegepast op de sector van de financiële instellingen. Een deel van de toegevoegde waarde van deze sector komt namelijk voort uit de hogere rente die banken aanrekenen aan hun debiteuren ten opzichte van de rente die ze zelf betalen aan hun crediteuren.

Bij het opmaken van de nationale rekeningen moeten de productie, het intermediair verbruik en de toegevoegde waarde in het geval van de financiële instellingen globaal per subsector worden berekend. Men kan met andere woorden op het einde geen waarde per individuele onderneming overhouden.

Er zijn echter verschillen van subsector tot subsector⁵⁹:

- Voor de centrale bank (S.121) gebeuren de berekeningen op basis van het jaarverslag en boekhoudkundige gegevens, met implementatie van enkele ESR-correcties.
- Wat de subsector van de deposito-instellingen betreft (S.122) zijn de bronnen boekhoudgegevens die aan de Nationale Bank worden verschaft in haar hoedanigheid van prudentieel toezichthouder (de schema's A) en structuurenquêtegegevens. Op de administratieve aggregaten worden opnieuw een aantal correcties uitgevoerd omwille van de conformiteit met het ESR.
- De bron voor de investeringsfondsen (S.123 en S.124) zijn de kwartaalgegevens verzameld door de FSMA⁶⁰ en jaarrekeningen voor de institutionele investeringsfondsen.
- Voor de overige financiële intermediairs (S.125), financiële hulpbedrijven (S.126) en financiële instellingen en kredietverstrekkers binnen concernverband (S.127) wordt sedert datajaar 2009 dezelfde werkwijze gebruikt als voor de niet-financiële ondernemingen (S.11), aangezien zij dezelfde gestandaardiseerde jaarrekeningen indienen. Weliswaar zijn er een aantal specifieke ESR-correcties van toepassing, zoals het elimineren van ontvangen interesten uit de omzet.

⁵⁹ Lijsten van de instellingen die behoren tot de subsectoren van S.12 zijn te vinden op de website van de Nationale Bank: <https://www.nbb.be/doc/dg/cis/n/tree.htm> (geraadpleegd op 18/03/2016).

⁶⁰ De Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten (FSMA) is een van de twee toezichthouders op de Belgische financiële sector. De FSMA is de opvolger van de vroegere Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen (CBFA).

- Voor de verzekeringsinstellingen (S.128) en de pensioenfondsen (S.129) worden boekhoudkundige gegevens gebruikt. Er worden verschillende methoden gebruikt voor de schadeverzekeringen, levensverzekeringen en herverzekeringen.

Voor de subsectoren van de deposito-instellingen (S.122) en van de overige financiële intermediairs (S.125) worden IGDFI⁶¹ berekend, inkomsten uit financiële intermediatie die het gevolg zijn van de hogere rente die banken aanrekenen aan hun debiteuren ten opzichte van de rente die ze betalen aan hun crediteuren.

Bij de regionale verdeling, tot slot, wordt de beloning van werknemers, per subsector, gebruikt als verdeelsleutel. Het gaat om een pure top-down methode, aangezien er geen link meer is met de individuele ondernemingen. Er is dus geen sprake meer van uni-arrondissementele of multi-arrondissementele ondernemingen waarvan de waarden worden verdeeld over de arrondissementen.

C. Overheid (S.13)

In tegenstelling tot de sector van de niet-financiële ondernemingen levert de overheidssector haar diensten gratis of tegen een lage prijs. Haar activiteiten kunnen dus niet worden gemeten in marktprijzen. De methode van de niet-financiële ondernemingen kan voor deze sector niet worden gebruikt. De toegevoegde waarde wordt daarom voor de overheidssector berekend als som van de kosten, meer bepaald de som van de beloning (die het zwaarste doorweegt) en de afschrijvingen.

Voor de federale overheid en de gemeenschappen en gewesten zijn hun begrotingen de belangrijkste gegevensbron. Ze worden aangevuld met de jaarrekeningen van eenheden die volgens het ESR tot de overheidsperimeter behoren, maar niet zijn opgenomen in de administratieve bronnen. De overgang van administratieve naar ESR-aggregaten gebeurt grotendeels via conversietabellen. Bepaalde elementen worden individueel onderzocht.

Voor de lokale overheden, waarvan de provincies, de gemeenten, de ocmw's (zonder de hospitalen en de rusthuizen die ervan afhangen) en de politiezones deel uitmaken, is er een nieuwe methode sinds 2012, die is toegepast tot referentiejaar 2006⁶². Het INR ontvangt de gedetailleerde rekeningen van deze eenheden via hun respectievelijke voorgidoverheden. Via conversietabellen worden de gegevens aan het INR bezorgd volgens ESR-concepten. Er zijn wel nog extrapolaties nodig voor de gegevens die niet tijdig worden bezorgd alsook bijkomende structurele en punctuele ESR-correcties, vooral met betrekking tot het moment van registreren.

De toegevoegde waarde van deze sector wordt regionaal verdeeld volgens de beloning van werknemers. Dat gebeurt per subsector en daarbinnen per bedrijfstak. Het gaat om een zuivere top-down methode, aangezien er geen link meer is met de individuele eenheden.

⁶¹ IGDFI staat voor 'Indirect gemeten diensten van financiële intermediairs', ook FISIM genoemd naar het Engels.

⁶² Voorheen werd er gewerkt op basis van enquêtes en bronnen zoals Belfius Studies.

D. Instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (S.15)

Vanaf datajaar 2009 wordt dezelfde methode toegepast als voor de VZW's binnen de sector van de niet-financiële ondernemingen (S.11). De toegevoegde waarde wordt binnen de sector van de instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van de huishoudens (S.15) nationaal geraamd als som van de kosten. De bronnen die daarvoor worden gebruikt zijn RSZ-gegevens, jaarrekeningen, structurenquêtes, individuele jaarrekeningen van een aantal grote instellingen (zoals Artsen zonder grenzen en het Rode Kruis), overheidsrekeningen en diverse administratieve gegevens.

Er gebeuren een aantal correcties om van nationale administratieve aggregaten over te gaan naar aggregaten volgens het ESR. De belangrijkste zijn de eliminatie van de betaalde giften en van de werkingssubsidies en het afstemmen van de productie op de som van de kosten.

Die laatste correctie kan niet op het niveau van de individuele eenheden worden toegepast maar enkel op een globaler niveau. Hierdoor zijn er vanaf dat moment in de berekeningen geen waarden meer per individuele eenheid. De regionale verdeling moet dus top-down gebeuren. Men gebruikt hiervoor de beloning van de werknemers. Deze methode van regionale verdeling is zowel van toepassing voor als vanaf 2009.

E. Raming laatste jaar⁶³

Het laatste jaar steunt op een andere methode dan degene die in de voorgaande hoofdstukken werd toegelicht. In feite steunt deze laatste, genaamd "definitieve methode", op bronnen die nog niet beschikbaar zijn voor het recentste jaar. Dit laatste jaar wordt daarom geraamd volgens de zogeheten "voorlopige methode" en tijdens de campagne van het daaropvolgende jaar vervangen door een berekening op basis van de definitieve methode.

De bronnen die beschikbaar zijn op het ogenblik dat de regionale rekeningen worden samengesteld, zijn de BTW-aangiften, de RSZ⁶⁴- en RSZPPO-loonmassa en het aantal jobs per vestiging volgens de RSZ voor multi-arrondissementele ondernemingen. Bij de opmaak van de nationale rekeningen enkele maanden voordien zijn nog niet al die gegevens beschikbaar

Voor de niet-financiële vennootschappen (S.11), de financiële instellingen (S.12), de overheid (S.13) en de instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (S.15) gebruikt het INR die laatste twee bronnen voor de regionale verdeling van de toegevoegde waarde van het laatste jaar.

⁶³ Gebaseerd op INR (2016). Regionale rekeningen, Toelichtingen van conceptuele en methodologische aard, p. 25-26.

⁶⁴ Bij de opmaak van de nationale rekeningen en aantal maanden voordien zijn deze gegevens nog niet beschikbaar en moeten er vaak voorlopige loongegevens worden gebruikt voor het laatste trimester.

Eerst berekent men als het ware eigen regionale resultaten:

Per institutionele sector en daarbinnen per bedrijfstak en daarin per arrondissement wordt er nagegaan hoe de loonmassa volgens RSZ-RSZPPO is geëvolueerd van het voorlaatste naar het laatste jaar. Het aantal jobs per vestiging wordt daarbij gebruikt om de verdeling te realiseren voor de multi-arrondissementele ondernemingen, eveneens voor het voorlaatste en het laatste jaar.

De evoluties van het voorlaatste naar het laatste jaar die aldus berekend worden per sector, bedrijfstak en arrondissement worden vervolgens toegepast op de waarden van het voorlaatste jaar.

Zo bekomt men in feite regionale resultaten.

Vervolgens herkadert men deze resultaten volgens de nationale totalen⁶⁵:

Voor de sector van de huishoudens (S.14) is de loonmassa niet zo geschikt, gezien de vele zelfstandigen zonder personeel. Het INR baseert zich daarom op de BTW-aangiften in de plaats van op de RSZ-RSZPPO-gegevens. De toegevoegde waarde wordt daarbij beschouwd als de omzet min de aankopen. Verder is de methode, voor zover er BTW-gegevens beschikbaar zijn, gelijklopend aan hetgeen hierboven beschreven is voor de andere institutionele sectoren. Het gewicht van de multi-arrondissementele ondernemingen is in deze sector evenwel zeer klein.

Indien een bedrijfstak echter niet btw-plichtig is, worden de evolutiecoëfficiënten afgeleid van andere bronnen:

- de land- en tuinbouwtelling voor de landbouw;
- het aantal zelfstandigen volgens de RSVZ voor hulpbedrijven i.v.m. financiële instellingen en het verzekeringswezen, rechtskundige dienstverlening, advies op het vlak van bedrijfsvoering en -beheer, medische praktijken, tandartsen en paramedici.

Voor een aantal takken wordt er nog andere specifieke informatie gebruikt zoals belastinggegevens. Deze zijn echter pas na twee jaren beschikbaar. Voor dit type gegevens wordt, indien er geen alternatieven voorhanden zijn, de verdeelsleutel van het voorlaatste jaar toegepast. Dit geldt voor onder andere:

- de woondiensten;
- de maatschappelijke dienstverlening zonder huisvesting;
- de huishoudens met werknemers.

⁶⁵ De som van de gewesten, provincies of arrondissementen moet immers steeds gelijk zijn aan het totaal uit de nationale rekeningen.

Volume⁶⁶

Waarden die worden uitgedrukt in lopende prijzen zijn bepaald door evoluerende volumes en evoluerende prijzen. De evolutie van de prijzen over de jaren heen zit in deze nominale waarden dus vervat. Daarom worden deze waarden ook gedeflatteerd, d.w.z. dat de prijsevolutie wordt weggewerkt zodat de tijdreeks enkel nog bepaald wordt door het evoluerende volume. Zo bekomt men een zuiverder beeld van de evolutie, uitgedrukt in reële waarden.

De toegevoegde waarde in volume per bedrijfstak van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt berekend door het BISA op basis van gegevens die door het INR worden gepubliceerd.

Om de reeks van de toegevoegde waarde uit te drukken in volume maakt men in het kader van de nationale en regionale rekeningen gebruik van kettingeuro's. Dit betekent dat de waarden van ieder jaar worden uitgedrukt in prijzen van het jaar voordien. Ieder afzonderlijk jaar heeft dus telkens het voorgaande jaar als basisjaar.

In theorie worden de volumeveranderingen tussen de opeenvolgende jaren aan elkaar gelinkt tot een volumetijdreeks of kettingindex. Het jaar t-2 fungeert als referentiejaar van de reeks en levert de nominale waarden. Door de kettingindex te vermenigvuldigen met de waarden van het referentiejaar wordt de reeks bekomen in kettingeuro's.

In de praktijk worden de waarden voor de verschillende jaren berekend aan de hand van onderstaande formules⁶⁷.

- Referentiejaar : KE = LP
- Referentiejaar +1 : KE = PYP
- Referentiejaar -1, -2, -3... : $KE(t) = KE(t-1) * PYP(t) / LP(t-1)$

De prijzen van het vorige jaar worden berekend via de deflator.

- $PYP = LP / Def$

Bij het opstellen van de nationale rekeningen worden de productie en het intermediair verbruik in de regel gedeflatteerd met de meest gepaste nationale prijsindexcijfers en wordt de toegevoegde waarde in volume dus bekomen als het verschil van beide. In de regionale rekeningen is deze werkwijze echter niet mogelijk bij gebrek aan informatie over regionale prijsveranderingen. Als alternatief noemt ESR 2010 de methode waarbij de nationale prijsmutaties worden toegepast op de regionale waarden per bedrijfstak en zo de toegevoegde waarde rechtstreeks wordt gedeflatteerd. Deze ramingsmethoden hebben echter beperkingen. Verschillen in de economische structuur tussen de gewesten die weerspiegeld worden in de gewichten van de bedrijfstakken spelen weliswaar volop, maar verschillen in de kostenstructuur of in de output in een bepaalde bedrijfstak kunnen niet

⁶⁶ Gebaseerd op INR (2016). Regionale rekeningen, Toelichtingen van conceptuele en methodologische aard, p. 26-27 en Verordening (EU) 549-2013 (ESR 2010), p. 366.

⁶⁷ Legende: KE: kettingeuro's, LP: lopende prijzen, PYP: previous year prices.

meegerekend worden. Regionale verschillen die kunnen bestaan in bijvoorbeeld huurprijzen, grondprijzen of arbeidskosten verdwijnen dus in de nationale prijzen die voor iedere geografische eenheid gelijk worden toegepast.

Op de hierboven omschreven algemene methode bestaan twee grote uitzonderingen. Voor het niet-marktonderwijs wordt de volumegroei berekend op basis van een indicator, namelijk het aantal leerlingen-uren dat beschikbaar is per onderwijstype en per gewest⁶⁸.

Voor de andere takken die behoren tot de sector overheid wordt eveneens een uitzondering gemaakt. De toegevoegde waarde wordt voor deze sector immers voornamelijk gebaseerd op de lonen en die worden per gemeenschap onderhandeld. Momenteel wordt - bij ontstentenis van informatie om prijsdeflatoren per gewest te ramen - de werkgelegenheid bij de overheid per geografische eenheid als indicator gebruikt.

⁶⁸ Deze indicator is echter niet beschikbaar per arrondissement, zodat men er voor dit niveau van uit gaat dat de groei dezelfde is als die van het gewest waartoe het behoort.

4. BRUTO-INVESTERINGEN IN VASTE ACTIVA⁶⁹

Inleiding

De statistieken van de bruto-investeringen in vaste activa komen uit de regionale rekeningen, meerbepaald uit de bestedingsoptiek van het bbp. Ze worden gepubliceerd op het einde van het jaar t en bevatten gegevens tot en met het jaar t-2.

De tabellen die het BISA publiceert, tonen de evolutie van de bruto-investeringen in vaste activa van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest per 38 bedrijfstakken (tabel 8.1.3.1) en per institutionele sector (tabel 8.1.3.2).

De bruto-investeringen in vaste activa zijn volgens het ESR 2010 "het saldo van de gedurende een bepaalde periode door ingezeten producenten verrichte aan- en verkopen van vaste activa, plus bepaalde toevoegingen aan de waarde van niet-geproduceerde activa die zijn gerealiseerd door de productieve activiteit van producerende of institutionele eenheden. Vaste activa zijn voortgebrachte materiële of immateriële activa die langer dan één jaar in de productie worden gebruikt." In tegenstelling tot de netto-investeringen in vaste activa is bij de bruto-variant het verbruik van vaste activa (met andere woorden de afschrijvingen) niet afgetrokken. De bruto-investeringen in vaste activa zijn ook te onderscheiden van het intermediair verbruik⁷⁰ en van de voorraadwijzigingen.

Het ESR 2010 noemt de volgende soorten bruto-investeringen in vaste activa: woningen, overige bouwwerken, machines en apparatuur (vb. auto's en computers), wapensystemen, in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen (vb. vee en bomen), kosten van eigendomsoverdracht voor niet-geproduceerde activa (vb. bij grond en vergunningen), onderzoek en ontwikkeling, exploratie en evaluatie van minerale reserves, computerprogrammatuur en databanken, originelen op het gebied van woord, beeld en geluid en overige intellectuele eigendomsrechten.

De regionale verdeling gebeurt in principe op basis van het eigendoms criterium. Voor de vaste activa die eigendom zijn van een multiregionale eenheid, is dit praktisch niet mogelijk. Deze vaste activa moeten worden toegerekend aan de vestiging waar ze worden gebruikt⁷¹. De registratie van de investering gebeurt op het moment van de eigendomsoverdracht aan de institutionele eenheid.

De berekeningen worden in grote mate gebaseerd op individuele ondernemingsgegevens (voornamelijk jaarrekeningen, btw-aangiften en structurenquêtegegevens) en tevens op

⁶⁹ Gebaseerd op Verordening (EU) nr. 549/2013 (ESR 2010), p. 106-109 en p. 364, INR (2016). Regionale rekeningen, Toelichtingen van conceptuele en methodologische aard, p. 31-40 en INR (2016), Gross National Income. Methodological inventory Belgium. ESA 2010, p. 427-502, INR (2015). Regionale Rekeningen 2013, p. 31-33, INR (2016). Regionale Rekeningen 2014, p. 36-37.

⁷⁰ Zo vallen bijvoorbeeld de aankoop van klein gereedschap voor productiedoeleinden en gewone reparaties onder het intermediair verbruik.

⁷¹ Voor operationele lease schrijft het ESR 2010 de regio van de eigenaar voor, voor financiële lease de regio van de gebruiker.

informatie van overheidsinstanties voor de overheidsinvesteringen. Voor investeringen in R&D wordt gebruik gemaakt van de Belpo-enquête en betalingsbalansgegevens. De investeringen in woongebouwen door de huishoudens worden geraamd via de statistiek m.b.t. de begonnen woningen van de Algemene Directie Statistiek van de FOD Economie.

De statistieken voor de investeringen in de regionale rekeningen zijn volledig coherent met de nationale rekeningen.

Berekeningswijze

De berekeningen gebeuren zoveel mogelijk per onderneming. De gegevens worden vanaf dit niveau gegroepeerd per (sub)sector en daarbinnen per bedrijfstak. Hieronder worden de methoden besproken per institutionele sector.

Het INR vertrekt voor de regionale rekeningen van de algemene berekeningswijze zoals die ook in de nationale rekeningen wordt toegepast. In een tweede fase wordt er geregionaliseerd.

A. Niet-financiële vennootschappen (S.11)

- **Berekening nationale administratieve aggregaten**

De ondernemingen worden ingedeeld in verschillende categoriën⁷², die gebaseerd zijn op de beschikbare bronnen. De categorie van de grote ondernemingen wordt voor het berekenen van de investeringen verder opgesplitst:

GROTE ONDERNEMINGEN (A)	
MET JAARREKENING (A1)	ZONDER JAARREKENING (A2, E1)
- A111: indien het boekjaar samenvalt met het kalenderjaar en in de beschouwde periode geen overnames zijn verricht	- A2: geen jaarrekening en geen structuurenquête beschikbaar
- A112: indien het boekjaar samenvalt met het kalenderjaar en in de beschouwde periode overnames zijn verricht ⁷³	- E1: geen jaarrekening beschikbaar, wel een volledige structuurenquête
- A12: indien het boekjaar niet samenvalt met het kalenderjaar	

De belangrijkste bron zijn de jaarrekeningen, neergelegd bij de Balanscentrale van de Nationale Bank van België, die gedetailleerde informatie bevatten over de investeringen.

⁷² Zie 3.2.A(i) voor de omschrijving van de categorieën.

⁷³ Het vermoeden dat er een overname is gebeurd ontstaat wanneer er een bedrag is ingevuld in de rubriek 829 van de toelichting bij de jaarrekening. Deze rubriek bevat de tijdens het boekjaar geboekte afschrijvingen en waardeverminderingen op activa verworven van derden.

Het leeuwendeel van de investeringen van ondernemingen is toe te schrijven aan de categorie van de grote ondernemingen met een jaarrekening waarbij het boekjaar samenvalt met het kalenderjaar en die in de beschouwde periode geen overnames hebben verricht (A111). De investeringen in materiële vaste activa worden dan berekend via de verschillende rubrieken 816 van de jaarrekening, die de aanschaffingen van materiële vaste activa groeperen, inclusief de zelfgeproduceerde vaste activa. De jaarrekeningen worden ook gebruikt om de desinvesteringen te ramen. Om deze te bekomen tegen hun boekwaarde moeten drie elementen worden samengenomen: de verkopen van investeringsgoederen, gewaardeerd aan aankooprijzen (rubrieken 817 van de jaarrekeningen), min de erop geboekte afschrijvingen (830) plus de erop geboekte meer- of minwaarden (823). Ook de verkorte jaarrekeningen bevatten hiertoe voldoende detail.

De btw-aangifte is de tweede belangrijke bron. Ze wordt gebruikt wanneer er geen beroep kan worden gedaan op informatie uit de jaarrekeningen. Het nadeel van deze bron is dat de investeringen niet zijn uitgesplitst. Er is slechts één variabele, rubriek 83, voor de investeringen, wat veel minder detail verschaft dan de jaarrekeningen. Deze bron bevat geen informatie over de desinvesteringen.

De derde grote bron is de structuurenquête. Deze vraagt naar aanvullende informatie die coherent moet zijn met de gegevens in de jaarrekeningen. Er zijn drie structuurenquêtes: een gedetailleerde, een vereenvoudigde en een bestemd voor vzw's. Een achttal rubrieken heeft betrekking op de investeringen. De investeringen in software (immateriële vaste activa) worden in de administratieve aggregaten - althans voor de eenheden die een structuurenquête invullen - berekend door de rubrieken PURSOFT en INVSOFT bij elkaar op te tellen. Men gebruikt hiervoor niet de jaarrekeningen, want de aankopen van software kunnen daarin hetzij als investering ("geactiveerde software") hetzij als aankoop ("aangekochte software") geboekt worden, en voor het ESR 2010 alles bij de investeringen worden gerekend.

	MATERIËLE VASTE ACTIVA		IMMATERIËLE VASTE ACTIVA
CATEGORIE	INVESTERINGEN	DESINVESTERINGEN	INVESTERINGEN IN SOFTWARE
GROTE ONDERNEMINGEN			
A111	Jaarrekening	Jaarrekening	Structuurenquête
A112	BTW-aangifte ⁷⁴	Jaarrekening	Structuurenquête

⁷⁴ Conform de boekhoudwet boeken ondernemingen die andere ondernemingen hebben overgenomen de hierbij verworven materiële vaste activa in hun jaarrekeningen als investeringen, wat ze voor het ESR echter niet zijn. Daarom gebruikt het INR voor deze categorie de BTW-aangiften, waar de rubriek 83 de investeringen weergeeft zonder de bedragen van de overnames.

A12	BTW-aangifte ⁷⁵	Jaarrekening	Structuurenquête
A2	BTW-aangifte	Geen raming	Geen raming
E1	BTW-aangifte	Geen raming	Structuurenquête
KMO's			
B1, B2, C1, C2	Verkorte jaarrekening	Verkorte jaarrekening	(Verkorte) jaarrekening
B3	BTW-aangifte	Geen raming	Geen raming
E2	BTW-aangifte	Geen raming	Structuurenquête
VZW's (TOT 2008)			
H	BTW-aangifte	Geen raming	Structuurenquête
VZW's (VANAF 2009)			
H1	Jaarrekening ⁷⁶	Jaarrekening	Structuurenquête
H2, H3	Verkorte jaarrekening	Verkorte jaarrekening	Structuurenquête
H4 BTW-plichtig	BTW-aangifte	Geen raming	Geen raming
H4 niet BTW-plichtig	Geen raming	Geen raming	Geen raming
DIVERSE			
BL	BTW-aangifte	Geen raming	Geen raming

- **Aanvullingen en ESR-correcties**

Op de administratieve aggregaten moeten een aantal aanvullingen en correcties worden aangebracht. Of het wordt uitgevoerd op een bepaalde categorie hangt af van de beschikbaarheid van gegevens en van de grootte van het bedrag.

- Er wordt een aparte schatting gemaakt voor de ziekenhuizen (H). Dat gebeurt enerzijds aan de hand van gegevens uit de financiële analyse van de ziekenhuissector die door de FOD Sociale zaken, gezondheid en omgeving wordt verstrekt en anderzijds aan de hand van de investeringssubsidies aan openbare ziekenhuizen volgens de overheidsrekeningen.
- BTW-eenheden⁷⁷ vormen een specifiek probleem. De investeringen van de leden van

⁷⁵ Men gebruikt voor deze categorie de btw-aangiften omdat die wel overeenstemmen met het kalenderjaar. Prorateren is geen mogelijke oplossing voor de investeringen aangezien ze absoluut geen constante stroom volgen. Om de geactiveerde interesten te corrigeren wordt er echter wel een proratering gemaakt.

⁷⁶ Voor het eerst beschikbaar voor 2006 en gebruikt vanaf datajaar 2009. Voordien werd voor deze eenheden een beroep gedaan op BTW-gegevens en structuurenquêtegegevens.

⁷⁷ Voor een definitie zie voetnoot 56.

deze eenheden die geen jaarrekening hebben, worden geschat via hun aandeel in de totale loonmassa van de BTW-eenheid. Dit vanaf het datajaar 2008⁷⁸.

- De interesten op leningen voor de bouw van activa behoren volgens de boekhoudwet tot de aanschaffingswaarde van het investeringsgoed ("geactiveerde interesten"), maar niet voor het ESR 2010. In de jaarrekening is dit de rubriek 6503, die dan ook in mindering wordt gebracht voor alle ondernemingen waarvan een (volledige of verkorte) jaarrekening beschikbaar is (ook waar de basisberekeningen gebeuren via de BTW). Voor grote ondernemingen en KMO's zonder jaarrekening wordt de correctie niet gemaakt gezien het geringe belang.
- De aanschaffing van terreinen is voor het ESR 2010, in tegenstelling tot de Belgische boekhoudwetgeving, geen investering. De rubriek 8161 van de (volledige) jaarrekening omvat de aankoop van terreinen én gebouwen en is dus niet bruikbaar. De structurenquête biedt echter soelaas: het INR neemt de rubriek INVAQ04 (aankopen van terreinen) in mindering. Voor de KMO's is er een extrapolatie nodig, aangezien niet ze niet allemaal een structurenquête invullen⁷⁹.
- Gekochte of zelf opgetrokken gebouwen die bestemd zijn om verkocht te worden, worden in de jaarrekening als een investering behandeld, maar moeten volgens het ESR 2010 als een voorraadwijziging geteld worden⁸⁰. Vanaf datajaar 2010 wordt hiervoor een correctie doorgevoerd.
- Materiële vaste activa die werden geproduceerd voor eigen gebruik moeten worden gewaardeerd aan de verkoopprijs van soortgelijke, op de markt verkochte, producten, terwijl ze in de administratieve aggregaten nog aan kostprijs zijn gewaardeerd. Indien er geen vergelijkbare prijzen beschikbaar zijn, wordt er gewaardeerd tegen productieprijs en telt men er een "mark-up" bij die het exploitatieoverschot reflecteert. De correctie gebeurt voor de ondernemingen met een volledig jaarrekeningenschema⁸¹ en dit aan de hand van informatie uit die bron aangevuld met structurenquêtegegevens.
- De investeringen in sociale woningen in opdracht van de regionale huisvestingsmaatschappijen die onmiddellijk doorverkocht worden aan de huishoudens worden in mindering gebracht. Ze behoren immers tot de investeringen van de sector

⁷⁸ Voordien waren de btw-eenheden nog niet belangrijk.

⁷⁹ Voor deze ondernemingen wordt per bedrijfstak de som gemaakt van de rubrieken INVAQ04 uit de beschikbare structurenquêtes. Vervolgens worden deze bedragen gerelateerd aan de totale investeringen vermeld in de structurenquêtes. De bekomen proporties worden dan toegepast op de totale investeringen per bedrijfstak, bekomen uit de jaarrekeningen van de ondernemingen.

⁸⁰ Voor de ondernemingen met een volledig rekeningenschema kan dat via de rubriek "onroerende goederen bestemd voor de verkoop" (35) van de balans, door het verschil te nemen van de jaren t en t-1. Voor de ondernemingen met een verkort rekeningenschema is enkel de bovenliggende rubriek "voorraden en bestellingen in uitvoering" (3) bekend. Hier gebeurt een raming, door te veronderstellen dat de verhouding van de verschillen tussen de balansrubriek 3 en 35 dezelfde is voor de volledige en de verkorte schema's: $[\text{rubriek } 35(t) - \text{rubriek } 35(t-1)] / [\text{rubriek } 3(t) - \text{rubriek } 3(t-1)]$ volledige schema's = x / $[\text{rubriek } 3(t) - \text{rubriek } 3(t-1)]$ verkorte schema's.

⁸¹ Voor de ondernemingen met verkorte schema's worden de bedragen als verwaarloosbaar beschouwd.

van de huishoudens.

Drie correcties hebben betrekking op de waardering van de desinvesteringen.

- Indien de ramingsmethode van de desinvesteringen volgens de jaarrekeningen aanleiding geeft tot negatieve bedragen worden die op nul geplaatst.
- Verkopen van investeringsgoederen moeten gewaardeerd worden aan marktprijzen in plaats van aan boekwaarde zoals in de administratieve aggregaten.
- Als investeringsgoederen worden verkocht in het kader van een herstructurering mogen ze niet worden opgenomen.

Voor de investeringen in software zijn er twee correcties.

- De productie van software voor eigen gebruik moet worden opgenomen als investering. De berekening gebeurt via de Belspo-enquête en de enquête naar de arbeidskrachten van de FOD Economie – Statistics Belgium⁸².
- De aankopen van software, gekend via de structuurenquête en opgenomen in de administratieve aggregaten, moeten geëxtrapoleerd worden naar de totale populatie.

In de administratieve aggregaten zijn wat de immateriële vaste activa betreft enkel nog maar de investeringen in software opgenomen. Die moeten voor het ESR echter ook de investeringen in onderzoek en ontwikkeling en in originelen omvatten.

- De resultaten van onderzoek en ontwikkeling worden beschouwd als geproduceerde immateriële vaste activa. Uitgaven in dit kader, zowel de uitgaven voor eigen rekening als de aankopen van O&O-diensten, zijn in het ESR 2010 bruto-investeringen in vaste activa. Ze worden geraamd op basis van de tweejaarlijkse enquête van Belspo (programmatorische FOD Wetenschapsbeleid), in- en uitvoergegevens volgens de Betalingsbalans (Nationale Bank van België) en de jaarrekeningen.
- De investeringen in originelen worden geschat via de auteursrechten of als som van de productiekosten verhoogd met een mark-up.

- **Regionale verdeling**

De administratieve aggregaten worden nationaal berekend per individuele onderneming, zodat ze makkelijk kunnen overgenomen worden in de regionale rekeningen. De nationale aggregaten moeten worden verdeeld tot op het niveau van de arrondissementen (NUTS 3).

Voor de uni-arrondissementele ondernemingen worden de investeringen op directe wijze uit de nationale rekeningen overgenomen. Vervolgens worden de bedragen gegroepeerd per bedrijfstak en arrondissement (bottom-up methode).

⁸² Het INR maakt gebruik van het aantal als informaticus tewerkgestelde personen dat per bedrijfstak wordt vermenigvuldigd met het gemiddelde loon van een informaticus. Vervolgens worden nog twee wegingen toegepast: een coëfficiënt van 0,5 die de het aandeel van de bestede arbeidstijd reflecteert en een 'mark-up' om over te gaan van productieprijzen naar basisprijzen (inclusie exploitatieoverschot).

Voor de multi-arrondissementale ondernemingen moeten de investeringen worden toegewezen aan de vestigingen die er gebruik van maken. Voor de verdeling hanteert men het aantal jobs volgens het vestigingenbestand van de RSZ als verdeelsleutel⁸³. Vervolgens worden de bedragen gegroepeerd per bedrijfstak en arrondissement (pseudo-bottom-up methode).

Bovenstaande manier van regionaliseren wordt ook gebruikt om de genoemde aanvullingen en ESR-correcties regionaal te verdelen. Ook hier gebeurt de raming nationaal immers per onderneming. Dit geldt echter niet voor volgende elementen:

- De investeringen van de ziekenhuizen zijn niet per eenheid bekend. De verdeling gebeurt dan ook globaal volgens de beloning van werknemers volgens de RSZ⁸⁴ in die bedrijfstak (top-down methode).
- De investeringen in originelen wordt, bij gebrek aan specifiekere informatie, verdeeld volgens de productie per arrondissement van de betrokken bedrijfstakken (top-down methode).
- De productie van software voor eigen gebruik wordt verdeeld volgens de omzet.
- De investeringen in sociale woningen in opdracht van de regionale huisvestingsmaatschappijen die onmiddellijk doorverkocht worden aan de huishoudens worden verdeeld volgens gegevens van die maatschappijen.
- De extrapolatie van de software wordt regionaal verdeeld volgens de aankopen uit de administratieve aggregaten van de toegevoegde waarde. Tot en met datajaar 2008 is het geëxtrapoleerde deel verdeeld zoals de gekende investeringen.

B. Financiële instellingen (S.12)

De nationale administratieve aggregaten, de correcties en de regionale verdeling worden binnen deze sector berekend per subsector.

SUBSECTOR	OMSCHRIJVING	BRONNEN	REGIONALISERING
S.121	Centrale bank	Jaarrekening NBB	Directe gegevens van de aangever
S.122	Deposito-instellingen	Structuurenquête	Via bijlage 1 van de structuurenquête en als tweede keuze via het aantal jobs per vestiging (RSZ).

⁸³ De structuurenquête bevat in principe rechtstreekse informatie over de investeringen per lokale eenheid (bijlage 1), maar in de praktijk ligt het aantal bruikbare aangiffen laag en kennen heel wat ondernemingen alle investeringen ten onrechte toe aan de hoofdzetel. Om die reden wordt in dit geval de voorkeur gegeven aan een pseudo-bottom-up methode boven een bottom-up methode.

⁸⁴ Men gaat er van uit dat deze indicator beter het verschil reflecteert tussen niet-universitaire en universitaire ziekenhuizen dan het aantal jobs, omdat die laatste groep in principe meer gespecialiseerde toestellen én meer gespecialiseerd personeel heeft.

S.123	Geldmarktfondsen	FSMA-gegevens	Via het aantal jobs per vestiging (RSZ).
S.124	Beleggingsfondsen	Jaarrekeningen en BTW-aangiften ⁸⁵	Via het aantal jobs per vestiging (RSZ).
S.125	Overige financiële intermediairs		
S.126	Financiële hulpbedrijven		
S.127	Financiële instellingen en kredietverstrekkers binnen concernverband		
S.128	Verzekeringsinstellingen	Structuurenquête	Via bijlage 1 van de structuurenquête en als tweede keuze via het aantal jobs per vestiging (RSZ).
S.129	Pensioenfondsen		

Voor de subsectoren 124-127 zijn de berekeningen van de nationale administratieve aggregaten gelijk aan die van de sector van de niet-financiële ondernemingen (S.11). Ook binnen deze subsectoren dienen de ondernemingen hun jaarrekening in bij de Balanscentrale. Er worden voor deze subsectoren eveneens correcties gedaan, meerbepaald voor leden van BTW-eenheden, gekapitaliseerde interesten, terreinen, gebouwen voor herverkoop, de waardering van desinvesteringen (negatieve waarden, overnames, marktprijzen), de aangekochte software en de software geproduceerd voor eigen gebruik. De regionalering tot slot, gebeurt evenzeer op dezelfde wijze, namelijk met het aantal jobs per vestiging als verdeelsleutel.

Voor de andere subsectoren wordt er gewerkt aan de hand van de structuurenquête (S.122 en S.128), via de eigen jaarrekening in het geval van de Centrale Bank of met gegevens van de FSMA voor de geldmarktfondsen. Voor deze subsectoren gebeuren er geen correcties.

C. Overheid (S.13)

De investeringen worden op het nationale niveau geraamd met informatie van diverse overheidsinstanties⁸⁶. Voor de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten en de lagere overheden zijn de economische hergroeperingen van de overheidsrekeningen de basis. Voor zover het bronmateriaal het toelaat, worden er op de bedragen zoals ze

⁸⁵ De berekeningen gebeuren op dezelfde wijze als bij de eenheden van S.11.

⁸⁶ Een specifiek geval zijn de investeringen in het kader van publiek-private samenwerkingen (PPS), die niet altijd in de basisinformatie voorkomen. Het INR heeft een speciale vragenlijst ontwikkeld om deze bedragen te kennen en via analyse uit te maken of ze volgens het ESR bij de investeringen van de overheidssector moeten worden gerekend.

voorkomen in de bronnen beperkte correcties gedaan voor de conformiteit met het ESR⁸⁷.

De berekeningen gebeuren per subsector en daarbinnen per bedrijfstak. Op dat niveau gebeurt in principe de regionalisering. Het INR gebruikt daarvoor bij voorkeur directe informatie of bij ontstentenis daarvan het aantal jobs als verdeelsleutel, dat per arrondissement beschikbaar via de RSZ/RSZPPO-gegevens.

Voor de toewijzing aan de geografische eenheden schrijft het ESR 2010 twee criteria voor. In eerste instantie moet er rekening gehouden worden met het eigendoms criterium. In tweede instantie telt voor het ESR 2010 de ligging van de lokale EEA die het goed beheert of gebruikt.

Om over te gaan naar regionaal verdeelde investeringen moet dus bijkomende informatie worden opgevraagd. Om de administratieve last van de gegevensleveranciers te beperken houdt het INR rekening met het relatieve belang van de gegevens. Concreet worden in de eerste plaats de investeringen in gebouwen en infrastructuur opgevraagd.

De geografische verdeling volgens het aantal jobs gebeurt bij voorkeur per instelling. Indien dat niet mogelijk is, wordt er overgegaan naar een groep van instellingen of zelf naar het niveau van de subsector per bedrijfstak.

Waar er voor de recente jaren direct kan verdeeld worden en voor vroegere jaren enkel indirect, wordt er een correctiefactor berekend uit de recentere jaren om de kwaliteit van de verdeelsleutel te verhogen voor de vroegere jaren. De directe verdeling en de verdeling volgens het aantal jobs worden vergeleken en de indirect berekende jaren worden gecorrigeerd met de gemiddelde afwijking van de factoren.

In wat volgt worden per subsector en daarbinnen per tak de bronnen voor de regionalisering (directe informatie of verdeelsleutel) besproken.

- **Federale overheid (S.13.11)**

- Openbaar bestuur

- Voor de investeringen in gebouwen beheerd door de Regie der Gebouwen, de buitengewone verkopen en de investeringen in gebouwen door de Belgische ambassades is er directe informatie beschikbaar.
- Investeringen in gebouwen beheerd door de FOD zelf en in materieel worden verdeeld volgens het aantal jobs.

- Defensie

Er is directe informatie beschikbaar, zowel voor de gebouwen als voor het kantoomaterieel en de wapensystemen.

- Afvalstoffenbeheer

⁸⁷ Zo kan bijvoorbeeld de aankoop van terreinen worden uitgesloten omdat dit overeenstemt met een aparte code in de boekhouding.

Deze tak komt voor vanaf 2009. De investeringen zijn gekend per onderneming en worden verdeeld volgens het aantal jobs.

- Onderzoek en ontwikkeling

Deze investeringen, zowel de productie voor eigen gebruik als aankopen van O&O, zijn gekend per onderneming zodat de regionale verdeling kan gebeuren volgens het aantal jobs.

- **Gemeenschappen en gewesten (S.13.12)**

- Openbaar vervoer

De bedragen per openbare vervoersmaatschappij worden verdeeld op basis van het aantal jobs.

- Vervoersinfrastructuur

De bedragen zijn gekend per gewest.

- Openbaar bestuur

De investeringen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kunnen direct worden toegekend.

- Onderwijs

- Er is directe informatie beschikbaar voor de verdeling van de schoolgebouwen via de administraties.
- Het materieel wordt verdeeld volgens het aantal jobs.

- Afvalstoffenverwerking

- Voor de jaren 2003-2004 gebeurt de verdeling van de waarden van de ene betrokken instelling, Aquafin, aan de hand van directe informatie.
- Vanaf 2005 wordt Aquafin geklasseerd in S.11.
- Vanaf 2009 worden de investeringen van Net-Brussel in deze bedrijfstak opgenomen.

- Activiteiten in de audio-visuele sector

- De investeringen van de openbare omroepen worden verdeeld volgens het aantal jobs.
- De investeringen in originelen worden verdeeld zoals de investeringen exclusief de investeringen in originelen per arrondissement.

- Onderzoek en Ontwikkeling

Deze investeringen zijn gekend per eenheid zodat de regionale verdeling kan gebeuren volgens het aantal jobs.

- **Lagere overheid (S.13.13)**

De gegevens zijn afkomstig van Belfius-bank nv. Via de jaarlijkse studie "De financiën van de lokale overheden" zijn de gezamenlijke investeringen immers beschikbaar van de gemeenten en de ocmw's enerzijds en de provincies anderzijds per gewest en per functie (op basis van de functionele code van de gemeentelijke boekhouding). Vanuit de rubrieken van de functionele indeling worden de investeringen verdeeld volgens de bedrijfstakken vervoersinfrastructuur, openbaar bestuur en onderwijs. De investeringen van de politiediensten worden bekomen via de FOD Binnenlandse Zaken. Ook deze gegevens zijn beschikbaar per gewest.

Voor de investeringen vanaf 2004 is er via Belfius directe informatie beschikbaar per arrondissement en subsector per bedrijfstak. Vanaf datajaar 2013 zijn alle boekhoudingen van de gemeenten, ocmw's, provincies en politiezones beschikbaar en gebeurt de regionale verdeling rechtstreeks op basis van deze bron.

De investeringen in O&O zijn beschikbaar per eenheid, zodat de regionale verdeling kan gebeuren volgens het aantal jobs.

- **Socialezekerheidsfondsen (S.13.14)**

De investeringsbedragen zijn gekend voor de belangrijkste instellingen. De regionale verdeling gebeurt volgens het aantal jobs volgens de RSZ per bedrijfstak.

D. Huishoudens (S.14)

De investeringen van de huishoudens bestaan uit de investeringen van de zelfstandigen (voornamelijk behorende tot categorie B3), de investeringen in woongebouwen van de huishoudens en de investeringen in originelen⁸⁸. Die tweede groep vormt het leeuwendeel binnen deze sector.

- **Btw-plichtige en niet-btw-plichtige eenheden**

Voor de btw-plichtige eenheden binnen deze sector worden de investeringen berekend en geregionaliseerd op dezelfde wijze als voor de KMO's zonder jaarrekening (categorie B3) van de sector van de niet-financiële ondernemingen S.11, namelijk op basis van de btw-aangifte.

Een groot aantal eenheden binnen deze sector is echter niet btw-plichtig. Het gaat om de meeste vrije beroepen. De investeringen worden voor deze groep geraamd via de structurenquête. Per bedrijfstak worden uit de beschikbare enquêtes de verhouding bepaald van de investeringen ten opzichte van de productie. Die wordt dan toegepast op de totale productie van iedere bedrijfstak om de investeringen te bekomen.

Op deze administratieve data worden slechts twee correcties gedaan. Er is een forfait van

⁸⁸ De investeringen in O&O en in software staan voor deze sector op nul.

3 procent die wordt afgetrokken om de desinvesteringen in rekening te nemen. Via structurenquêtegegevens wordt de aankoop van terreinen afgetrokken.

Voor de btw-plichtige eenheden wordt de regionale verdeling gedaan volgens het aantal RSZ-jobs. Omdat de steekproef niet representatief is tot op NUTS3-niveau, worden bij de niet-btw-plichtige eenheden de bekomen investeringen per bedrijfstak voor België verdeeld zoals het aantal zelfstandigen volgens de RSVZ in hoofd- en bijberoep per arrondissement (top-down methode).

- **Investeringen in woongebouwen**

De sector van de huishoudens S.14 bevat ook de investeringen in woongebouwen. Die bestaan uit de constructie van woongebouwen, de renovatie van woongebouwen, de constructie en renovatie van sociale woongebouwen, de constructie van woningen in niet-woongebouwen, de verkopen van woningen aan niet-ingezetenen en de registratierechten.

Voor de nieuwbouw en renovatie van woongebouwen en woningbouw in niet-woongebouwen zijn de regionale berekeningen parallel met de nationale. Het INR gebruikt gegevens van de FOD Economie – Statistics Belgium over het aantal begonnen woningen per arrondissement⁸⁹. Dit aantal wordt vermenigvuldigd met de gemiddelde waarde van een woning. Het gaat hier echter om nationale waarden, daar geen regionale waarden beschikbaar zijn.

De groep nieuwbouw en renovatie van sociale woningen bevat enkel de koopwoningen. De investeringen in huurwoningen worden opgenomen bij de sociale woningmaatschappijen, die de investering doen, en behoren in feite tot de sector van de niet-financiële ondernemingen. Er zijn gegevens beschikbaar per regionale huisvestingsmaatschappij, zodat de gegevens van de Brusselse maatschappij kunnen toegewezen worden aan het Brussels Gewest.

Voor de registratierechten wordt geen afzonderlijke regionale verdeelsleutel opgesteld.

De raming van de energiebesparende investeringen gebeurt via de btw-gegevens.

- **Investeringen in originelen op het vlak van woord, beeld en geluid**

Om een nationale schatting te maken worden de jaarlijks uitbetaalde auteursrechten als proxy genomen. Dit gebeurt enkel voor boeken en muziek. De regionalisatie gebeurt volgens het aantal zelfstandigen in letteren en kunst in hoofd- en bijberoep en actief na pensioensleeftijd volgens de RSVZ (top-down methode).

E. Instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (S.15)

⁸⁹ Men hanteert daarbij de hypothese dat de duurtijd van de bouw 10 maanden bedraagt en volgt een bepaalde spreiding van de betalingen.

Het aandeel van de sector S.15 in de bruto-investeringen in vaste activa is heel klein⁹⁰.

Vanaf datajaar 2009 worden de investeringen van deze sector berekend op dezelfde wijze als die van de vzw's binnen S11. In eerste instantie wordt er dus gebruik gemaakt van de individuele jaarrekeningen. Voor VZW's die er geen moeten indienen, hanteert men btw-gegevens met extrapolaties voor niet-btw-plichtige takken op basis van de verhouding tussen de lonen en de investeringen van ondernemingen met jaarrekeningen. Ook de desinvesteringen zijn gebaseerd op de jaarrekeningen.

Op de administratieve aggregaten gebeuren er ESR-correcties voor de leden van btw-eenheden, de gekapitaliseerde interesten, de aankoop van terreinen, de gebouwen bestemd voor herverkoop en de waardering van de desinvesteringen (negatieve waarden, overnames, marktprijzen), de aangekochte software en de software geproduceerd voor eigen gebruik. Ook de investeringen in onderzoek en ontwikkeling worden toegevoegd.

De regionale verdeling gebeurt dan eveneens via het aantal jobs als verdeelsleutel. De meeste gegevens zijn immers beschikbaar per onderneming.

Tot en met datajaar 2008 wordt de structuurenquête gebruikt⁹¹, opgehoogd met een correctiefactor⁹². Voor de regionale verdeling wordt een algemene verdeelsleutel per bedrijfstak gebruikt. Het gaat meer bepaald om het aantal jobs per arrondissement per bedrijfstak volgens de RSZ (top-down methode).

⁹⁰ Slechts 0,7 % van de totale bruto-investeringen in vaste activa toegerekend aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor het datajaar 2013.

⁹¹ Dit is een restant van de oude methode, die de investeringen van vzw's echter bleek te onderschatten. In 2011 is men, vanaf datajaar 2009, overgeschakeld op de nieuwe methode op basis van de jaarrekeningen.

⁹² De correctie gebeurt aan de hand van de jaarrekeninginformatie van 2006 en 2007 en de investeringsevoluties van de oude reeksen om een breuk te vermijden tussen het oude en het nieuwe systeem.

5. INVOER EN UITVOER

Voor de invoer en de uitvoer zijn er zoals gezegd (zie 1.1 Bronnen) twee bronnen beschikbaar: de regionale boekhouding en de statistiek van de buitenlandse handel. De statistieken over de in- en uitvoer van goederen in de regionale rekeningen zijn in grote mate gebaseerd op de cijfers van de buitenlandse handel volgens het nationale concept. Toch zijn de resultaten voor de goederenhandel erg verschillend. Conceptuele verschillen en een volledig andere methodologie liggen hieraan ten grondslag.

De regionale rekeningen bevatten in tegenstelling tot de statistiek van de buitenlandse handel ook de in- en uitvoer van diensten. Geen van beide statistieken bevat de handelsstromen tussen de gewesten onderling, waardoor een gewestelijke handelsbalans niet kan worden opgemaakt. In feite gaat het in de beide gevallen om een gewestelijke verdeling van de Belgische invoer en uitvoer, elk volgens een eigen methodologie.

De netto uitvoer (de uitvoer verminderd met de invoer) is een van de componenten van de bestedingsoptiek van het bbp, naast de consumptieve bestedingen van de particulieren en van de overheid en de bruto binnenlandse kapitaalvorming.

Er wordt eerst dieper ingegaan op de in- en uitvoer volgens de statistiek uit de buitenlandse handel (A), vervolgens op de in- en uitvoer volgens de statistiek uit de regionale rekeningen (B). Tot slot worden de verschillen tussen beide besproken (C).

Volgens de statistiek uit de buitenlandse handel⁹³

A. Inleiding

De cijfers die het BISA uit deze statistiek publiceert, zijn jaarcijfers opgesteld door de Nationale Bank van België voor rekening van het Instituut voor de Nationale Rekeningen volgens het nationale concept en in waarde. Ze zijn gebaseerd op de extrastat- en de intrastataangiften. De jaarlijkse publicatie gebeurt eind september.

Deze statistiek beschrijft enkel de in- en uitvoer van goederen, niet van de diensten.

B. Berekeningswijze

- **Exhaustiviteit**

Zoals vermeld in deel 1.2.B zijn er voor de intracommunautaire handel bepaalde aangiftedrempels geldig. Bovendien kan het voorvallen dat ondernemingen hun aangifte

⁹³ Gebaseerd op: INR (2010) Statistiek buitenlandse handel. Maandbericht 2010-09, p. 27-34 (Methodologische nota), INR (2016) De betalingsbalans uitgelegd in niet-technische taal, beschikbaar via: https://www.nbb.be/doc/dq/n_pdf_bb/bop_non-technical_nl.pdf, geraadpleegd op 1/6/2016, (INR) Aanpassingen in de berekeningswijze van de statistieken van de in- en uitvoer van goederen volgens het zogenaamde "nationaal concept", beschikbaar via https://www.nbb.be/doc/dq/n_method/m_enm0911a.pdf, geraadpleegd op 1/6/2016 en INR (2016) Handleiding Intrastat 2016. Deel I - basis.

laattijdig indienen. In een streven naar exhaustiviteit worden er daarom twee bijschattingen gemaakt bij de berekening van de gereviseerde en definitieve cijfers om deze twee lacunes op te vullen. Dit gebeurt aan de hand van btw-gegevens. Van de ondernemingen die niet hebben gerapporteerd via Intrastat omdat ze de drempelwaarden niet halen wordt de in- en/of uitvoer overgenomen uit de btw-aangiften. Hetzelfde geldt voor ondernemingen die wel al uitvoer hebben aangegeven via hun btw-aangifte, maar nog geen Intrastat-aangifte hebben ingediend. Voor het Extrastatstelsel zijn er geen btw-aangiften voorhanden. Hier wordt een kleine, zuiver wiskundige bijschatting gemaakt.

- **Overgang naar nationaal concept**

Om uit de resultaten volgens het communautair concept de cijfers volgens het nationale concept af te leiden, worden er verschillende methoden gebruikt. De keuze van de methode hangt af van de categorie waartoe de onderneming behoort.

Zoals hoger⁹⁴ gesteld wordt bij deze overgang de quasi-transit geëlimineerd zodat enkel dat deel van de transacties volgens het communautaire concept overblijft waarbij minstens één ingezetene partij is. De behandeling van de zogenaamde "fiscale vertegenwoordigers" staat daarbij centraal. Naast de quasi-transit worden ook de retourzendingen weggezuiverd. Deze zijn gekend via de transactiecode⁹⁵.

Onderstaande tabel geeft de behandeling weer van de quasi-transit en van de retourzendingen volgens de categorie van de onderneming.

CATEGORIE	OMSCHRIJVING	ELIMINATIE QUASI-TRANSIT	ELIMINATIE RETOURZENDINGEN
NIET INDIVIDUEEL ONDERZOCHE BEDRIJVEN			
Cat. 1	Belgisch bijkantoor van buitenlandse onderneming	Nationaal concept = communautair concept	Verminderen met transactiecode 2
Cat. 2 ⁹⁶	Fiscale vertegenwoordiger met personeel		
Cat. 6	Ingezetene bedrijf		
Cat. 3 + 5 ⁹⁷	Fiscale vertegenwoordiger zonder personeel	Via BTW-leveranciersbestand:	Verminderen met transactiecode 2,

⁹⁴ Zie 1.2.C.

⁹⁵ Zie 1.2.B.

⁹⁶ Indien een fiscale vertegenwoordiger personeel tewerkstelt, wordt die als een ingezetene beschouwd omdat dit wordt gezien als een teken van echte economische activiteit. Er wordt dan vermoed dat de activiteiten veel verder gaan dan het louter leveren van fiscale diensten aan een buitenlandse onderneming.

⁹⁷ Het verschil tussen de categorieën 3 en 5 bestaat er in dat de ene wel en de andere niet heeft deelgenomen aan een ad hoc-enquête van de Nationale Bank ter evaluatie van de toenmalige methodologie. Er is echter geen verschil in de berekeningswijze.

		Nationaal concept = communautair concept - quasi-transit (quasi transit = bedrag aangiften - aandeel verkoop aan ingezetenen, berekend via btw- leveranciersbestand)	volgens aandeel transacties ingezetenen
INDIVIDUEEL ONDERZOCHE BEDRIJVEN			
Cat. 4.1	Individueel onderzocht bedrijf beschouwd als ingezetene	Nationaal concept = communautair concept	Verminderen met transactiecode 2
Cat. 4.2	Individueel onderzocht bedrijf beschouwd als niet-ingezetene	Geëlimineerd voor het nationaal concept	
Cat. 4.3	Individueel onderzocht bedrijf deels beschouwd als niet- ingezetene	Deels geëlimineerd voor het nationaal concept	Verminderen met transactiecode 2, volgens aandeel transacties ingezetenen

Indien het bedrijf ingezetenen is of als ingezetenen kan worden beschouwd, zijn de cijfers volgens het communautaire concept per definitie gelijk aan de cijfers volgens het nationale concept⁹⁸ (categorieën 1, 2, 4.1 en 6).

Indien het bedrijf zelf niet als een ingezetene kan worden beschouwd, hangt het dus af van de tegenpartij van de transactie. Men gebruikt het btw-leveranciersbestand⁹⁹ om de handel met ingezetenen af te zonderen van de quasi-transit (categorieën 3 en 5). Aan de hand van dit bestand kan men namelijk per geïdentificeerde fiscale vertegenwoordiger nagaan welk deel van de omzet aan ingezetenen is verkocht en welk deel niet. Deze percentages worden dan toegepast op de bedragen uit de aangiften.

Categorie 4 bestaat uit een groep van een veertigtal belangrijke niet-ingezetenen bedrijven die individueel zijn onderzocht op hun structuur en handelspatronen. Verschillende bronnen zoals de btw-aangiften, het btw-leveranciersbestand, de jaarrekeningen en de jaarverslagen, de structurenquêtes en de prodcom-aangiften werden met elkaar geconfronteerd en zo werd onderzocht of de bedrijven geheel moesten worden weggelaten voor het nationaal concept, of gedeeltelijk, of volledig mochten worden opgenomen.

Het gebeurt ook dat een oorspronkelijke fiscale vertegenwoordiger mettertijd andere

⁹⁸ Mits correctie voor de retourzendingen.

⁹⁹ Het btw-leveranciersbestand maakt weliswaar geen onderscheid tussen goederen en diensten, terwijl deze statistiek enkel de goederen betreft. Men gaat er echter van uit dat de fiscale vertegenwoordigers enkel goederen in het aan- en verkopen hebben.

Deze bron is pas beschikbaar in de zomer van het jaar t+1, zodat latere correcties onvermijdelijk zijn.

activiteiten uitbouwt en eerder een dochteronderneming of vestiging wordt. Dat komt bijvoorbeeld tot uiting in de personeelsbezetting (RSZ-gegevens) en de investeringen. Deze eenheden worden dan niet langer als niet-ingezeten beschouwd.

- **Gewestelijke verdeling**

De buitenlandse handel van België wordt verdeeld over de drie gewesten (niveau NUTS 1)¹⁰⁰. De verdeling gebeurt op basis van de aangiften van de bedrijven, die per transactie moeten aangeven uit welk gewest de goederen zijn vertrokken of voor welk gewest ze zijn bestemd. De Nationale Bank van België heeft een eerste beslissingsdiagram opgemaakt aan de hand waarvan de aangevers hun verzendingen kunnen toewijzen aan een gewest¹⁰¹ en een tweede beslissingsdiagram aan de hand waarvan de aangevers hun aankomsten kunnen toewijzen aan een gewest¹⁰². Ze gelden zowel voor de intracommunautaire als voor de extracommunautaire handel.

Voor de uitvoer kan, afhankelijk van de weg doorheen het beslissingsdiagram, het gewest van oorsprong het gewest zijn waar de laatste toegevoegde waarde heeft plaatsgevonden, het gewest vanwaar de goederen verzonden zijn naar het buitenland of het gewest waar de hoofdzetel is gevestigd. Voor de invoer kan het gewest van bestemming het gewest zijn waar de eerste toegevoegde waarde plaatsvindt, het gewest waarheen de goederen verzonden zijn vanuit het buitenland of het gewest waar de hoofdzetel is gevestigd. Zowel voor de uitvoer als voor de invoer is enkel het resultaat gekend, niet de weg door het beslissingsdiagram. Het is met andere woorden niet geweten hoe vaak de toekenning gebaseerd is op de laatste toegevoegde waarde, het fysieke traject van de goederen of de locatie van de hoofdzetel.

De gewestelijke verdeling is dus niet immuun voor poort- en hoofdzeteffecten¹⁰³. De plaats van verzending of ontvangst is de tweede keuze in de gewestelijke toekenning. Bovendien zou het feit dat enkel rekening gehouden wordt met de laatste toegevoegde waarde uit de keten het poorteffect kunnen stimuleren.

In de Intrastat-aangiften zijn er meerdere vakjes zodat de waarde waar nodig over meerdere gewesten kan worden uitgesplitst. In de douanedocumenten is er echter maar één vakje voorzien. In theorie moeten de aangevers in Extrastat meerdere aangiften invullen indien de in- of uitvoer aan meerdere gewesten moet worden toegekend. De correctheid van de informatie uit de gewestcode kan bovendien niet op regelmatige basis worden

¹⁰⁰ Zie 1.1.B.

¹⁰¹ Bron: Statistiek buitenlandse handel - Kwartaalbericht - bijzonder nummer voor de periode 2002-2003 in: (NBB) Aanpassingen in de berekeningswijze van de statistieken van de in- en uitvoer van goederen volgens het zogenaamde "nationaal concept", p. 25, beschikbaar via https://www.nbb.be/doc/dq/n_method/m_enm0911a.pdf geraadpleegd op 24/05/2016.

¹⁰² Bron: idem, p. 27.

¹⁰³ Het "poorteffect" houdt in dat de regionale verdeling is verstoord doordat een gewest door de relatief grote aanwezigheid van haveninfrastructuur te veel invoer of uitvoer krijgt toegewezen. Het "hoofdzeteffect" houdt in dat de regionale verdeling is verstoord doordat een gewest door de relatief grote aanwezigheid van hoofdzetels te veel invoer of uitvoer krijgt toegewezen.

gecontroleerd¹⁰⁴.

De in- en uitvoer van gas, die niet vrij is van transitbewegingen, wordt verdeeld over de gewesten op basis van de gasmeters aan de Belgische grens, wat neerkomt op een toewijzing aan het Waals en vooral het Vlaams Gewest¹⁰⁵.

De bijschattingen van de in- en uitvoer (de laattijdige aangiften en de bedragen lager dan de drempelwaarden) hebben geen invloed op de regionale verdeling. Ze worden verdeeld zoals de gekende in- en uitvoer.

C. Presentatie

In de tabellen die het BISA publiceert, worden de goederen ingedeeld naar productgroep volgens het geharmoniseerd systeem (tabellen 8.1.4.3 en 8.1.5.3) en per partnerland (tabellen 8.1.4.4 en 8.1.5.4).

- **Indeling volgens het Geharmoniseerd Systeem**

Het Geharmoniseerd Systeem is een goederenclassificatie die werd ontwikkeld door de Werelddouaneorganisatie (tot 6 cijfers) en verder uitgebreid door Eurostat tot de Gecombineerde Nomenclatuur (tot 8 cijfers). Het doel is een uniform wereldwijd systeem dat de handel, de douaneformaliteiten en de statistiek faciliteert. De tabellen gepubliceerd door het BISA tonen de verdeling van de goederen per 21 secties en 98 hoofdstukken van dit systeem.

Daarnaast maakt het INR ook verdelingen volgens de bedrijfstaknomenclatuur NACE-BEL (2008) en volgens de Classificatie in Grote Economische Categoriën (CGEC)¹⁰⁶, die de nadruk legt op het economisch gebruik van de producten.

- **Indeling per partnerland**

De verdeling per partnerland volgt de geonomenclatuur vastgelegd door de Europese Commissie¹⁰⁷. De totalen van de landen worden in de presentatie door het Instituut voor de Nationale Rekeningen samengenomen per werelddeel en per geografisch onderdeel daarvan. Wat de partnerlanden betreft, worden in de tabellen van het BISA enkel de landen naar (of vanuit) dewelke de laatste vijf beschikbare jaren het meeste is uitgevoerd (of ingevoerd) vanuit (of naar) het Brussels Hoofdstedelijk Gewest apart vermeld.

Bij de uitvoer is het partnerland het land van bestemming¹⁰⁸. Bij de invoer zijn er twee mogelijkheden. Het partnerland is het land van herkomst¹⁰⁹, tenzij het gaat om

¹⁰⁴ Wel is er bij de introductie van de regiovariabele wel een enquête gehouden om de kwaliteit na te kijken.

¹⁰⁵ Een kaart van het vervoersnet met de internationale connectiepunten is te vinden op de website van Fluxys: <http://www.fluxys.com/belgium/nl-BE/About%20Fluxys/Infrastructure/Network/Network>

¹⁰⁶ Gebaseerd op de SITC (Standard International Trade Classification) beheerd door de Verenigde Naties.

¹⁰⁷ Verordening (EU) Nr. 1106/2012 van 27 november 2012.

¹⁰⁸ Dit is het land waarheen de goederen worden verzonden (bij een verkoop).

¹⁰⁹ Dit is het land van waar de goederen worden verzonden (bij een aankoop).

extracommunautaire handel waarbij het land van oorsprong¹¹⁰ geen EU-lidstaat is. In dat geval is het partnerland het land van oorsprong, vermeld in de douaneaangifte. Er bestaat een complexe set van regels om te bepalen wat het land van oorsprong is, met andere woorden aan welke voorwaarden een product moet voldoen om bijvoorbeeld "Belgisch" of "Europees" te mogen genoemd worden. De keuze voor het land van herkomst is ingegeven door de beschikbaarheid van de gegevens. In vele gevallen is het namelijk moeilijk om het land van herkomst te achterhalen, wat de kans op fouten in de aangiften zou vergroten.

Volgens de statistiek uit de regionale boekhouding¹¹¹

A. Inleiding

De statistiek "Regionale verdeling van de Belgische in- en uitvoer van goederen en diensten" is afkomstig uit de regionale rekeningen opgesteld door de Nationale Bank van België namens het Instituut voor de Nationale Rekeningen. Deze statistiek behoort niet tot de Europese statistische verplichtingen, maar volgt wel de methodologie ervan, namelijk het ESR 2010. Dat maakt dat de resultaten coherent zijn met de nationale¹¹² en regionale¹¹³ rekeningen.

De in- en/of uitvoer die een onderneming aangeeft, wordt toegewezen aan de bedrijfstak en het arrondissement waartoe deze onderneming behoort. De regionale verdeling gebeurt volgens de werkplaats: volgens de verdeling van het aantal jobs per vestiging in het geval van multi-arrondissementele ondernemingen. Op het niveau van de gewesten splitst men in A64-bedrijfstakken, op het niveau van de provincies in A38-bedrijfstakken en op het niveau van de arrondissementen in A10-bedrijfstakken. Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden de drie bedrijfstakverdelingen berekend. Het extraregionale gebied¹¹⁴ komt niet voor bij deze statistiek.

De regionale verdeling van de Belgische in- en uitvoer van goederen en diensten volgens het ESR werd voor het eerst gepubliceerd in het jaar 2014. De publicatie gebeurt in de maand juli en bevat data tot en met het jaar t-3. In tegenstelling tot de statistiek van de toegevoegde waarde zijn er geen snelle ramingen voor het laatste jaar (t-2).

De tabellen die worden gepubliceerd op de website van het BISA geven de evolutie over een aantal jaren weer per bedrijfstak van de uitvoer van goederen (8.1.4.1), de uitvoer van diensten (8.1.4.2), de invoer van goederen (8.1.5.1) en de invoer van diensten (8.1.5.2).

¹¹⁰ Dit is het land waar een goed vervaardigd is, als het ware de nationaliteit van het goed.

¹¹¹ Gebaseerd op: INR (2014). Regionale rekeningen. Regionale verdeling van de Belgische in- en uitvoer van goederen en diensten 1995-2012. Methodologische nota, INR (2015). Regionale rekeningen. Regionale verdeling van de Belgische in- en uitvoer van goederen en diensten 1995-2013, p. 22-29 en Verordening (EU) nr. 549/2013 (ESR 2010), p. 113-118.

¹¹² Meer bepaald met "Deel 2: Gedetailleerde rekeningen en tabellen" uit de nationale rekeningen.

¹¹³ Onder meer met de regionale toegevoegde waarde (besproken onder titel 3) en de regionale investeringen (besproken onder titel 4).

¹¹⁴ Zie 1.1.B voor een definitie.

Voor de diensten is er omwille van de confidentialiteit een beperktere opsplitsing in bedrijfstakken beschikbaar.

B. Berekeningswijze

• In- en uitvoer van goederen

Volgens het ESR omvat de in- en uitvoer van goederen de totale waarde van goederenstromen tussen ingezetenen en niet-ingezetenen waarbij er eigendomsoverdracht plaatsvindt¹¹⁵. Er hoeft daarbij geen fysieke grensoverschrijding plaats te vinden. Leveringen van goederen tussen ingezetenen en niet-ingezetenen geaffilieerde bedrijven en driehoekshandel¹¹⁶ tellen mee; transitiehandel, maakloonwerk¹¹⁷ en herstellingen niet.

In wat volgt wordt eerst de berekening voor de nationale rekeningen kort besproken en wordt nadien de gewestelijke verdeling behandeld.

NATIONALE BEREKENING

De ramingen van de in- en uitvoer in de nationale rekeningen zijn in grote mate gebaseerd op de gegevens uit de betalingsbalans, die op hun beurt steunen op de buitenlandse handel volgens het nationaal concept. Die laatste registreert echter enkel de transacties waarbij een grens wordt overgeschreden. Bij de betalingsbalans wordt dit criterium vervangen door het criterium van de eigendomsoverdracht. Er worden daarom bij de overgang naar de betalingsbalans enkele aanpassingen gedaan om de goederenbewegingen zonder grensoverschrijding (maar met eigendomsoverdracht tussen ingezetenen en niet-ingezetenen) te vatten en deze zonder eigendomsoverdracht te elimineren. Zo wordt de uitvoer naar enclaves op Belgisch grondgebied toegevoegd, alsook de invoer van boordprovisie¹¹⁸ en de in- en uitvoer van goederen in het kader van driehoekshandel¹¹⁹. De transit van aardgas werd geëlimineerd tot 2014. Nadien gebeurt er geen correctie meer, aangezien de in- en uitvoer van gas voor deze jaren correct in de basisgegevens zit.

Op het niveau van de nationale rekeningen gebeurt er ook nog een arbitrage tussen de drie

¹¹⁵ Verordening (EU) nr. 549/2013 (ESR 2010), p. 113 (3.158 en 3.159).

¹¹⁶ Driehoekshandel of kettingverkoop betekent dat een ingezetene onderneming A goederen aankoopt bij een niet-ingezetene onderneming B en deze opnieuw verkoopt aan een andere niet-ingezetene onderneming C. De goederen gaan rechtsreeks van B naar C, maar B en C hebben contracten met A en niet met elkaar. De aankoop van A wordt in de nationale en regionale rekeningen beschouwd als negatieve uitvoer, de daaropvolgende verkoop als positieve uitvoer. Het resultaat is dus een netto-registratie in de uitvoer van goederen.

¹¹⁷ Maakloonwerk houdt in dat onderneming bewerkingen uitvoert op goederen terwijl die eigendom blijven van een onderneming ingezetene in een ander land. In het ESR 2010 worden deze stromen niet meer meegeteld in de in- en uitvoer van goederen. De registratie gebeurt nu als dienst en netto. Bij passief maakloonwerk worden de goederen naar het buitenland gestuurd voor bewerking (invoer van maakloondienst). Bij actief maakloonwerk worden ze vanuit het buitenland naar het land zelf gestuurd (uitvoer van maakloondienst).

¹¹⁸ Aankopen van brandstof en proviand in zee- en luchthavens.

¹¹⁹ In de periode 1995-2005 werden de basisgegevens voor de driehoekshandel verzameld via bankaangiften. Vanaf 2010 is er een specifieke enquête voor de driehoekshandel. De jaren ertussen werden lineair geïnterpoleerd. De gegevens zijn gekend per aangever.

optieken van het bbp die een invloed heeft op het totaal van de in- en uitvoer. De in- en uitvoer vormen samen met de consumptieve bestedingen en de investeringen de bestedingsbenadering. Het totaal daarvan moet gelijk zijn aan dat van de productiebenadering en van de inkomensbenadering.

GEWESTELIJKE VERDELING

In een volgende fase wordt de regionale verdeling gemaakt van de Belgische in- en uitvoer van goederen. Als algemene werkwijze wordt er vertrokken van de individuele aangiften. Zo kan voor de uni-arrondissementele ondernemingen de in- en uitvoer worden toegekend aan het arrondissement waartoe de aangever behoort (bottom-up methode). Voor de multi-arrondissementele ondernemingen wordt het aantal jobs per vestigingsplaats volgens de RSZ gebruikt als verdeelsleutel voor de regionale verdeling (pseudo-bottom-up methode). De bedrijfstak is zowel voor de uni-arrondissementele als voor de multi-arrondissementele ondernemingen de SUT-bedrijfstak waartoe de aangever behoort. Vervolgens wordt er vanaf de arrondissementen en de SUT-bedrijfstakken geaggregeerd naar de hogere niveau's.

Sommige elementen in de in- en uitvoer van goederen vergen een specifieke behandeling wat hun regionale verdeling betreft.

- Fiscale vertegenwoordigers

De in- en uitvoer van fiscale vertegenwoordigers wordt geregionaliseerd volgens de lokalisatie van de ingezeten bedrijven waarmee ze transacties hebben, de echte in- en uitvoerders van de goederen in kwestie¹²⁰. De invoer (of uitvoer) van een fiscale vertegenwoordiger wordt verdeeld over de arrondissementen en bedrijfstakken volgens het aandeel van iedere klant (of leverancier) in zijn verkopen (of aankopen). In geval van een multi-arrondissementele klant (of leverancier) wordt het aantal jobs per vestiging volgens de RSZ als arrondissementele verdeelsleutel gebruikt. De informatie over de klanten en de leveranciers is afkomstig uit het btw-leveranciersbestand, behalve voor de belangrijkste fiscale vertegenwoordigers, die individueel geanalyseerd worden.

- Diamant

De in- en uitvoer van diamant wordt aangegeven door het Antwerp World Diamond Office. De toekenning aan bedrijfstakken gebeurt via informatie van de FOD Economie, dienst vergunningen, ofwel aan SUT 46A (groothandel), ofwel aan SUT 32A (bewerking van edelstenen en vervaardiging van sierraden en dergelijke artikelen). De regionaal verdeelde toegevoegde waarde van die takken dient als verdeelsleutel voor de regionale verdeling van hun in- en uitvoer.

- Boordprovisie

¹²⁰ Zie 1.2.C.

De invoer van boordprovisie wordt toegekend aan de bedrijfstakken SUT 49C (wegvervoer), SUT 50A (scheepvaart) en SUT 51A (luchtvaart). De uitvoer van boordprovisie wordt toegekend aan SUT 46A (groothandel). De regionale verdeling gebeurt voor iedere tak volgens de verdeling van de toegevoegde waarde van die tak.

- Gas en elektriciteit

De invoer van gas (SUT 35B) kon tot en met datajaar 2004 regionaal verdeeld worden op basis van de individuele aangiften. Vanaf datajaar 2005 wordt het intermediair verbruik van die bedrijfstak echter als verdeelsleutel toegepast. Voor de verdeling van de uitvoer van gas gebruikt men informatie uit de structuurenquête.

Voor de in- en uitvoer van elektriciteit (SUT 35A) werd er eveneens tot en met datajaar 2004 gebruik gemaakt van individuele aangiften. Vanaf datajaar 2005 wordt de invoer echter verdeeld volgens het intermediair verbruik en de uitvoer volgens de productie van deze tak.

- Drugs en smokkel¹²¹

Wat de drugs betreft wordt de invoer van XTC regionaal verdeeld volgens de bevolking per arrondissement en toegekend aan de consumptieve bestedingen (P.3). De uitvoer van XTC wordt regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van de tak waaraan ze wordt toegekend: SUT 20F (vervaardiging van overige chemische producten) binnen de sector van de niet-financiële ondernemingen (S.11).

De invoer van cannabis, amfetamines, cocaïne en heroïne en de in- en uitvoer van smokkel (alcohol en sigaretten) worden regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van de tak waaraan ze worden toegekend (SUT 47A) binnen de institutionele sector van de huishoudens (S.14). Voor de uitvoer van cannabis, amfetamines, cocaïne en heroïne wordt er geen raming gemaakt.

Een aantal andere elementen worden uit de regionale verdeelsleutel gelaten omdat er geen data over de in- of uitvoerder werden gevonden. Deze items worden verdeeld zoals de gekende in- en uitvoer. Het gaat om de in- en uitvoer van pleziervaartuigen, luchtvaartuigen, visserijproducten, de in- en uitvoer door particulieren, de uitvoer naar enclaves, de bijschattingen (voor de drempelwaarden van de intracommunautaire handel en voor de non-respons) en de arbitrages uit de nationale rekeningen.

¹²¹ Deze elementen uit de illegale economie werden, net zoals de prostitutie, voor het eerst opgenomen in de nationale rekeningen in de publicatie van 2014 en aansluitend ook in de daaropvolgende publicatie van de regionale rekeningen.

- **In- en uitvoer van diensten**

De uitvoer van diensten omvat alle diensten die door ingezetenen aan niet-ingezetenen worden verleend¹²². De invoer van diensten omvat alle diensten die door niet-ingezetenen aan ingezetenen worden verleend¹²³. De plaats waar de dienst wordt verleend speelt daarbij geen rol. Nog steeds volgens het ESR 2010 moet een dienst worden geregistreerd op het moment dat hij wordt verleend.

De uitvoer van diensten wordt steeds toegekend aan een bedrijfstak. De invoer van diensten wordt ofwel aan een bedrijfstak ofwel aan de consumptieve bestedingen van de gezinnen (P.3) toegekend. Invoer kan immers hetzij dienen voor de intermediaire consumptie in het kader van de productie door de bedrijfstakken hetzij onmiddellijk door de huishoudens geconsumeerd worden.

De in- en uitvoer van diensten valt methodologisch uiteen in drie delen. Voor de datajaren 1995 tot 2005 geldt het oude systeem. Voor 2006 en 2007 zijn er wel nationale waarden beschikbaar maar door onvoldoende detail in de brongegevens kan de regionale verdeling niet worden gemaakt. Vanaf datajaar 2008 gebeuren de berekeningen volgens het nieuwe systeem.

HET OUDE SYSTEEM (1995-2005)

- *Nationale berekening*

De bedragen voor de nationale rekeningen worden voor de datajaren 1995 tot 2005 overgenomen uit de betalingsbalans mits enkele correcties. De in- en uitvoer van diensten op de betalingsbalans wordt voor die jaren voornamelijk geraamd op basis van drie bronnen die hieronder worden besproken: (i) de aangiften van de banken, aangevuld met (ii) directe rapporteurs en (iii) bepaalde externe bronnen.

Iedere dag deden de banken aangifte van de internationale betalingen voor de in- en uitvoer van diensten van hun klanten en van henzelf. Alleen voor de hoogste bedragen was het echter verplicht de aangever en de dienstenrubriek¹²⁴ door te geven.

De beschikbare informatie voor de invoer en de uitvoer uit deze aangiften laat zich als volgt samenvatten:

BEDRAG	AANGEVER	DIENSTENRUBRIEK
PERIODE 1995-2001		
x < 9.000 euro	Niet gekend (gegroepeerde aangifte)	

¹²² Verordening (EU) nr. 549/2013 (ESR 2010), p. 115 (3.171).

¹²³ Verordening (EU) nr. 549/2013 (ESR 2010), p. 115 (3.171).

¹²⁴ De betalingsbalans bevat inmiddels twaalf dienstenrubrieken: maakloondiensten; herstellingen; vervoersdiensten; diensten m.b.t. reisverkeer; communicatiediensten en informatica- en berichtgevingsdiensten; constructiediensten; verzekeringsdiensten; financiële diensten; royalty's en licenties; andere diensten aan ondernemingen; persoonlijke, culturele en ontspanningsdiensten; niet elders vermelde overheidsdiensten.

9.000 < x < 25.000 euro	Niet gekend	Gekend
25.000 euro < x	Gekend	Gekend
PERIODE 2002-2005		
x < 12.500 euro	Niet gekend (geen aangifte -> ramingen)	
12.500 euro < x	Gekend	Gekend

De directe rapportering betreft betalingen die niet via de Belgische banken verliepen, aangegeven door de ondernemingen zelf. Voor ontbrekende aangiften werden bijschattingen gedaan. Om de in- en uitvoer van de verzekeringsdiensten te ramen, werd een percentage van de premies genomen, te beschouwen als het deel dat op de dienst zelf betrekking heeft.

Ten derde gebruikt men voor de in- en uitvoer van diensten op de betalingsbalans in de oude methode een reeks specifieke, externe bronnen.

- De in- en uitvoer van en naar de Europese instellingen via Eurostat.
- De uitvoer naar de NAVO via de NAVO.
- Voor de in- en uitvoer van reisverkeer – naast de individuele aangiften – een combinatie van gegevens. Via STATEC¹²⁵ de grensarbeid met Luxemburg en via het RIZIV de grensarbeid met Nederland, Frankrijk, Duitsland en reizen om gezondheidsredenen. Via de ADS de overnachtingenstatistiek en een enquête naar bestedingen van Belgische toeristen in het buitenland. Verder gebruikt men gegevens over het biljettenverkeer en betalingsgegevens van kredietkaartmaatschappijen.
- De in- en uitvoer van financiële diensten van en naar Luxemburg wordt in grote mate gebaseerd op cijfers van STATEC.
- Aan de uitvoer van constructiediensten wordt een cijfer voor ontwikkelingshulp toegevoegd.

Op de bekomen totalen uit de betalingsbalans worden in de overgang naar de nationale rekeningen nog correcties en aanvulling toegepast om de resultaten in overeenstemming te brengen met het ESR 2010 en in een streven naar exhaustiviteit.

- IGDFI¹²⁶

Een eerste correctie is de toevoeging van de IGDFI aan de hand van een schatting. Doordat financiële instellingen middelen verstrekken voor een hogere rente dan degene die ze zelf betalen voor opgenomen middelen creëren ze een exploitatieoverschot. Deze indirect toegerekende dienst moet in het ESR 2010 worden meegerekend. De IGDFI tussen

¹²⁵ Institut national de la statistique et des études économiques du Grand-Duché du Luxembourg

¹²⁶ "IGDFI" staat voor "indirect gemeten diensten van financiële intermediairs". Ook wel "FISIM" ("financial intermediation services indirectly measured").

financiële instellingen onderling wordt geweerd.

- Instellingen voor collectieve belegging

Een tweede correctie betreft de uitvoer door instellingen voor collectieve belegging (ICB's). Het gaat om financiële intermediairs die via de uitgave van deelbewijzen middelen aantrekken en deze beleggen in financiële instrumenten. Op de betalingsbalans zijn deze transacties niet opgenomen, maar in de nationale rekeningen moet een deel worden toegekend aan de uitvoer en sedert de invoering van het ESR 2010 ook aan de invoer. Voor de uitvoer is dit meer bepaald het deel van de beheerskosten dat ingezeten ICB's aanrekenen aan niet-ingezeten houders van deelbewijzen en voor de invoer de beheerskosten die niet-ingezeten ICB's aanrekenen aan ingezeten houders van deelbewijzen.

- Prostitutiediensten

Ten derde worden de in- en uitvoer van prostitutiediensten toegevoegd.

- Maakloonwerk en herstellingen

Maakloonwerk¹²⁷ en herstellingen, tot slot, zijn transacties die in het ESR 2010 als dienst worden geregistreerd. Enkel de factuur van het maakloonwerk (de maakloonfee) of de herstelling zelf wordt geregistreerd (netto-registratie). In het ESR 95 was dat voor het maakloonwerk niet het geval. Bij de overgang naar nationale en regionale rekeningen volgens het ESR 2010 zijn er problemen aan het licht gekomen. Voor sommige ondernemingen kwam men uit bij negatieve of onrealistisch hoge maakloonfees. Voor de hele periode 1995-2012 werden de negatieve fees daarom op nul gezet. Een beperkt aantal ondernemingen werd individueel gecorrigeerd.

Tot slot gebeurt er een globale arbitrage om de drie optieken van het bbp in evenwicht te brengen.

- *Gewestelijke verdeling*

Uit de aldus bekomen grootheden van de nationale rekeningen wordt de regionale verdeling gemaakt van de Belgische in- en uitvoer van diensten.

Als algemene werkwijze wordt er net zoals bij de goederen vertrokken van de individuele aangiften. Zo kan voor de uni-arrondissementele ondernemingen de in- en uitvoer van diensten worden toegekend aan het arrondissement waartoe de in- of uitvoerder behoort (bottom-up methode). Voor de multi-arrondissementele ondernemingen wordt het aantal jobs per vestigingsplaats volgens de RSZ gebruikt als regionale verdeelsleutel (pseudo-bottom-up methode). De bedrijfstak is zowel voor de uni-arrondissementele als voor de multi-arrondissementele ondernemingen de SUT-bedrijfstak waartoe de in- of uitvoerder behoort. Vervolgens wordt er vanaf de arrondissementen en de SUT-bedrijfstakken geaggregeerd naar de hogere niveaus. Ook het maakloonwerk en de herstellingen, die per

¹²⁷ Berekeningswijze: invoer (of uitvoer) van maakloonwerk = invoer (of uitvoer) van goederen na maakloonwerk - uitvoer (of invoer) van goederen vòòr maakloonwerk.

individuele onderneming gekend zijn, kunnen volgens deze algemene methode regionaal worden verdeeld.

Voor een aantal elementen geldt een specifieke behandeling. Omdat de individuele in- of uitvoerder niet gekend is, wordt een indicator gebruikt voor de regionale verdeling.

- Informatie via de bankaangiften waarvan de aangever niet gekend is

Voor de categorieën " $x < 9.000$ euro" en " $9.000 < x < 25.000$ euro" (periode 1995-2001) wordt als indicator voor de regionale verdeling per dienstenrubriek de verdeling gebruikt van de diensten met een waarde tussen 12.500 en 25.000 euro in het jaar 2002.

Voor de categorie " $x < 12.500$ euro" (periode 2002-2005) wordt voor het datajaar 2002 dezelfde indicator gebruik. Vanaf datajaar 2003 kan per dienstenrubriek de verdeling van het jaar zelf gebruikt worden van de diensten met een waarde tussen 12.500 en 25.000 euro.

- Uitvoer van niet elders vermelde overheidsdiensten naar Europese instellingen

Dit betreft voornamelijk de vergoeding voor de douane voor het heffen van invoerrechten aan de grens. Deze uitvoer wordt verdeeld zoals het aantal jobs van de FOD Financiën.

- In- en uitvoer van reisverkeer geraamd via gegevens m.b.t. het biljettenverkeer, kredietkaartmaatschappijen, het RIZIV en STATEC

- De invoer van zakenreizen wordt regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van alle sectoren en bedrijfstakken samen.
- De uitvoer van zakenreizen wordt regionaal verdeeld op basis van informatie uit de overnachtingsstatistiek voor zakenreizen voor het zover het de tak 55A (verschaffen van accommodatie) betreft. De delen die worden toegekend aan de andere SUT-takken¹²⁸ worden verdeeld zoals de toegevoegde waarde van die takken.
- De invoer van privéreizen wordt deels toegewezen aan de consumptieve bestedingen van de gezinnen (P.3) en over de gewesten verdeeld via de gezinsbudgetenquête en deels aan de tak 79A (reisbureaus en reisorganisatoren)¹²⁹, welk deel regionaal wordt verdeeld zoals de toegevoegde waarde van die tak.
- Wat de uitvoer van privéreizen betreft wordt er een onderscheid gemaakt tussen de uitvoer van verpakte reizen door ingezeten transportondernemingen en hotels in het kader van reizen die verkocht

¹²⁸ Namelijk 49A (vervoer per spoor), 49B (overig personenvervoer te land), 51A (luchtvaart) en 56A (eet- en drinkgelegenheden).

¹²⁹ Dit deel bestaat uit pakketreizen die worden aangekocht in het buitenland en vervolgens worden verkocht aan ingezetenen; het wordt beschouwd als intermediair verbruik van deze tak.

worden door niet-ingezeten touroperators aan niet-ingezeten reizigers enerzijds en de uitgaven door niet-ingezetenen in België anderzijds.

- Voor de eerste groep wordt het deel dat wordt toegekend aan de tak 55A (verschaffen van accommodatie) regionaal verdeeld op basis van informatie uit de overnachtingenstatistiek voor privéreizen. De delen in verband met vervoer worden verdeeld zoals de toegevoegde waarde van takken waaraan ze worden toegekend¹³⁰.
- Voor het deel van de uitgaven door niet-ingezetenen in België wordt het deel dat wordt toegekend aan de tak 55A (verschaffen van accommodatie) regionaal verdeeld op basis van informatie uit de overnachtingenstatistiek. De andere delen worden verdeeld zoals de toegevoegde waarde van takken waaraan ze worden toegekend¹³¹.
- De invoer van reizen om gezondheidsredenen geraamd door het RIZIV wordt regionaal verdeeld zoals de gemiddelde bevolking.
- De uitvoer van reizen om gezondheidsredenen geraamd door het RIZIV wordt regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van de tak waaraan hij wordt toegekend: 86A (ziekenhuizen).
- Wat het reisverkeer van grensarbeiders betreft¹³², wordt zowel de invoer (uitgaande arbeiders) als de uitvoer (inkomende arbeiders) regionaal verdeeld zoals de lonen van uitgaande en inkomende grensarbeiders.
- Betreffende de reizen om educatieve redenen geraamd via de kredietkaartmaatschappijen wordt de invoer regionaal verdeeld zoals de bevolking van 18 tot 24 jaar en de uitvoer volgens de toegevoegde waarde van de SUT-tak 85A (onderwijs) in de overheidssector.
- Uitvoer van constructiediensten in het kader van ontwikkelingshulp
De constructiediensten door niet-gouvernementele organisaties in ontwikkelingslanden worden regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van die tak waaraan ze worden toegekend: NACE 94.995 (Verenigingen op het vlak van ontwikkelingssamenwerking).
- In- en uitvoer van financiële diensten van en naar Luxemburg geraamd via STATEC
De invoer wordt hier verdeeld volgens het inkomen uit rente en dividenden van het vermogensinkomen van de gezinnen. Aangezien het particulieren betreft wordt het

¹³⁰ Namelijk 49A (vervoer per spoor), 49B (overig personenvervoer te land) en 51A (luchtvaart).

¹³¹ Namelijk 47A (kleinhandel) 49A (vervoer per spoor), 49B (overig personenvervoer te land), en 56A (eet- en drinkgelegenheden, 79A (reisorganisatoren), 90A (creatieve activiteiten, kunst en amusement) en 91A (bibliotheken, archieven, musea en culturele activiteiten).

¹³² Dit gaat vooral om private uitgaven in handelszaken en restaurants.

toegekend aan de consumptieve bestedingen. De uitvoer wordt regionaal verdeeld zoals de gekende uitvoer van financiële diensten.

– In- en uitvoer van IGDFI

De invoer van IGDFI door de niet-financiële ondernemingen (S.11) wordt regionaal verdeeld zoals de invoer van financiële diensten van deze institutionele sector. De invoer van IGDFI door de huishoudens (S.14) wordt regionaal verdeeld zoals het inkomen uit interesten en dividenden.

De uitvoer van IGDFI wordt regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van de tak waaraan hij wordt toegekend, namelijk SUT 64A (financiële dienstverlening, exclusief verzekeringen en pensioenfondsen).

– In- en uitvoer van financiële diensten verstrekt door ICB's

Deze uitvoer wordt regionaal verdeeld zoals de toegevoegde waarde van de tak waaraan hij wordt toegekend, namelijk SUT 64A (financiële dienstverlening, exclusief verzekeringen en pensioenfondsen).

De invoer wordt regionaal verdeeld volgens de toegevoegde waarde van de combinaties sector-bedrijfstaking waar hij wordt aan toegekend (SUT 46A in S.11, SUT 64A in S.122, SUT 64D in S.125, SUT 65A in S.128). Het deel dat wordt toegekend aan de consumptieve bestedingen van de huishoudens (P.3 in S.14) wordt echter regionaal verdeeld zoals het inkomen uit beleggingen toe te rekenen aan aandeelhouders van collectieve beleggingsfondsen (D.443).

– In- en uitvoer van prostitutiediensten

De invoer van prostitutie wordt regionaal verdeeld zoals de mannelijke bevolking tussen 18 en 65 jaar. De uitvoer van prostitutiediensten wordt verdeeld zoals de toegevoegde waarde van de SUT-tak waaraan hij wordt toegekend (96A) binnen de institutionele sector van de huishoudens (S.14).

Tot slot zijn er nog een aantal elementen die uit de regionale verdeelsleutel gehouden worden omdat er geen detailinformatie werd gevonden over de in- of uitvoerder.

Het gaat om de in- en uitvoer van en naar de Europese instellingen met uitzondering van de uitvoer van de niet elders vermelde overheidsdiensten, de uitvoer naar de NAVO, de bijschattingen voor de ontbrekende bankaangiften, de negatieve maakloonfees en de arbitrages uit de nationale rekeningen.

OVERGANGSJAREN (2006-2007)

Voor deze datajaren kan door onvoldoende detail in de basisgegevens geen regionale verdeling worden gemaakt.

Aan de banken was beloofd dat de administratieve last van de aangiften zou wegvallen, waardoor in de praktijk een aantal banken geen dienstendetail of individuele uitvoerder meer vermelde in het jaar 2006.

Vanaf 2007 trad het nieuwe systeem in werking, maar tijdens het eerste jaar had het nog te kampen met een aantal kinderziekten.

HET NIEUWE SYSTEEM (VANAF 2008)

- *Nationale berekening*

In het nieuwe systeem worden de bankaangiften en de aangiften van de directe rapporteurs vervangen door enquêtes naar de in- en uitvoer van diensten, rechtstreeks bij de invoerende en uitvoerende ondernemingen. Voor verschillende bedrijfstakken wordt de enquête aangepast teneinde een voldoende dekking te hebben van alle dienstenrubrieken op de betalingsbalans.

CATEGORIE	DEKKING IN POPULATIE	DIENSTENRUBRIEK
Kern van ondernemingen	Allen boven drempelwaarden	Alle rubrieken
Financiële ondernemingen	Allen	Hoofdzakelijk financiële en verzekeringsdiensten
Touroperators en reisbureau's	Allen boven drempelwaarden	Reisverkeer

Ondernemingen die niet zijn gedekt door de bovenstaande categorieën worden via gerichte steekproeven bevestigd. De resultaten van de enquêtes op basis van steekproeven worden geëxtrapoleerd naar de volledige populatie.

Net zoals in het oude systeem worden de in- en uitvoer van verzekeringsdiensten geraamd via een percentage van de premies, wordt er aangevuld met een aantal externe bronnen¹³³, en worden er vervolgens correcties uitgevoerd (voor de IGDFI, de instellingen voor collectieve belegging, de prostitutiediensten, het maakloonwerk en de herstellingen). Vanaf 2009 wordt er voor O&O gebruik gemaakt van de gecorrigeerde individuele gegevens uit de satellietrekening O&O. De aldus bekomen eindtotalen van de nationale rekeningen worden nog gearbitreerd om de drie optieken van het bbp met elkaar in evenwicht te brengen. Zo bekomt men de resultaten voor de in- en uitvoer van diensten in de nationale rekeningen.

- *Gewestelijke verdeling*

De regionale verdeling gebeurt in het nieuwe systeem op dezelfde wijze als in het oude systeem. Dat geldt zowel voor de algemene werkwijze, als voor de items met een specifieke behandeling op basis van een indicator wegens het niet gekend zijn van de individuele in- of uitvoerder, als voor de elementen die uit de regionale verdeelsleutel worden gehouden.

Er zijn daarbij twee aanvullingen te noteren in het nieuwe systeem. Ten eerste wordt de invoer door de federale overheid geregistreerd door de Nationale Bank van België regionaal verdeeld volgens de toegevoegde waarde van de tak waaraan hij wordt toegekend (SUT

¹³³ Het gaat om de eerste drie punten beschreven bij de externe bronnen onder de oude methode (betreffende Eurostat, de NAVO en het reisverkeer), in de nieuwe methode aangevuld met de invoer door de federale overheid betaald via de NBB.

84A) binnen de deelsector van de federale overheid (S.1311). Ten tweede worden de extrapolaties per dienstenrubriek buiten de regionale verdeelsleutel gehouden.

De specifieke behandeling uit het oude systeem voor de informatie via de bankaangiften waarvan de aangever niet gekend is, de uitvoer van constructiediensten in het kader van ontwikkelingshulp en de in- en uitvoer van financiële diensten van en naar Luxemburg geraamd via STATEC is niet meer van toepassing in het nieuwe systeem. Ook de bijschattingen voor de ontbrekende bankaangiften die in het oude systeem niet tot de regionale verdeelsleutel behoorden, zijn in het nieuwe systeem niet meer van toepassing.

Verschillen tussen de beide statistieken

De gegevens van de in- en uitvoer van goederen volgens de statistiek uit de regionale rekeningen verschilt van de traditionele statistiek van de buitenlandse handel.

Vanaf datajaar 2002 wordt de statistiek van de buitenlandse handel volgens het nationale concept uitgesplitst over de drie gewesten. Sedert juli 2014 is de statistiek in het kader van de regionale rekeningen ook beschikbaar en dit vanaf datajaar 1995.

De statistiek in het kader van de regionale boekhouding wordt opgesteld volgens de regels van het ESR 2010 en is conform met andere aggregaten uit de regionale rekeningen zoals de toegevoegde waarde en de investeringen. Naast de goederen zijn in deze statistiek ook de in- en uitvoer van de diensten opgenomen.

Ter illustratie de gewestelijke verdeling van de uitvoer in 2012 (waarde in miljoenen euro, aandeel in procent).

UITVOER (2012)	STATISTIEK: BUITENLANDSE HANDEL		STATISTIEK: REGIONALE REKENINGEN			
	GOEDEREN		GOEDEREN		DIENSTEN	
	Waarde	Aandeel	Waarde	Aandeel	Waarde	Aandeel
Brussels H. Gewest	5.900	2 %	23.766	10 %	21.498	26 %
Vlaams Gewest	187.846	79 %	172.788	73 %	48.863	59 %
Waals Gewest	42.554	18 %	39.474	17 %	12.878	15 %
België	236.300	100 %	236.028	100 %	83.329	100 %

Op het niveau van het Rijk is er een beperkt verschil in de totale waarde volgens de twee statistieken. Hier liggen conceptuele verschillen aan de basis. Waar in de statistiek van de buitenlandse handel het centrale criterium grensoverschrijding is, geldt in de regionale

rekeningen het criterium van het eigendomsoverdracht. Concreet verschilt door een andere behandeling van onder meer de transit van aardgas, maakloon, herstellingen en driehoekshandel het totaal op het niveau van het Rijk. Bovendien is er de arbitrage om de drie optieken van het bbp op elkaar af te stemmen.

Wat de aandelen van de drie gewesten betreft in de Belgische in- en uitvoer zijn de verschillen tussen de twee statistieken groter, zeker voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

- Dat heeft enerzijds te maken met de bovengenoemde conceptuele verschillen, doordat de vermelde concrete elementen een verschillend effect kunnen resorteren van gewest tot gewest.
- Anderzijds speelt er een methodologisch verschil. De manier waarop de nationale waarden worden verdeeld over de drie gewesten is namelijk totaal verschillend.
 - In de traditionele statistiek van de Buitenlandse Handel wordt de uitvoer (of invoer) toegekend aan het gewest waar de laatste (of eerste) toegevoegde waarde heeft plaatsgevonden (of zal plaatsvinden)¹³⁴.
 - In de regionale rekeningen wordt de uitvoer (of invoer) toegekend aan het gewest waar de uitvoerder (of invoerder) vestigingen heeft. In het geval van multi-arrondissementele ondernemingen wordt het aantal jobs volgens de RSZ gebruikt als regionale verdeelsleutel.
 - Het is bijgevolg perfect mogelijk dat de in- en uitvoer van een aangever in de ene statistiek volledig aan één bepaald gewest wordt toegekend en in de andere aan meerdere gewesten.

In tegenstelling tot de statistiek van de buitenlandse handel is in de statistiek uit de regionale rekeningen de manier van toekennen aan de gewesten bekend per aangever en kunnen het poort- en het hoofdzeteffect bovendien volledig worden uitgesloten. Dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de kleinste waarden heeft van de drie gewesten, maakt het, tot slot, relatief het meest gevoelig voor de impact van de methodologie.

¹³⁴ Of toch bij voorkeur. Zie 5.1.B.

REFERENTIES

European Commission, IMF, OECD, UN, World Bank (2009). System of National Accounts 2008.

European Union (2013). European System of Accounts. ESA 2010, beschikbaar in Nederlandstalige versie via: Verordening (EU) Nr. 549/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 21 mei 2013 betreffende het Europees systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie.

FOD Economie, Algemene directie statistiek en economische informatie (2011). [NACE-BEL 2008 Economische activiteiten nomenclatuur met toelichtingen](#).

INR (2016a). De betalingsbalans uitgelegd in niet-technische taal, beschikbaar via: https://www.nbb.be/doc/dq/n_pdf_bb/bop_non-technical_nl.pdf, geraadpleegd op 1/6/2016.

INR (2016b). Gross National Income. Methodological inventory Belgium. ESA 2010.

INR (2016c). Handleiding Intrastat 2016. Deel I - Basis.

INR (2016d). Handleiding Intrastat 2016. Deel II - Uitbreiding.

INR (2016e). Regionale rekeningen. Regionale verdeling van de Belgische in- en uitvoer van goederen en diensten. ESR 2010. Methodologische nota.

INR (2016f). Regionale rekeningen. Regionale verdeling van de Belgische in- en uitvoer van goederen en diensten 1995-2013.

INR (2016g). Regionale rekeningen. Toelichtingen van conceptuele en methodologische aard.

INR (2016h). Regionale Rekeningen 2014.

INR (2015a). Regionale rekeningen. Regionale verdeling van de Belgische in- en uitvoer van goederen en diensten 1995-2012.

INR (2015b). Regionale Rekeningen 2013.

INR (2014). Regionale rekeningen. Regionale verdeling van de Belgische in- en uitvoer van goederen en diensten 1995-2011.

INR (2010). Statistiek buitenlandse handel. Maandbericht 2010-09

INR (sine die a). Aanpassingen in de berekeningswijze van de statistieken van de in- en uitvoer van goederen volgens het zogenaamde "nationaal concept", beschikbaar via https://www.nbb.be/doc/dq/n_method/m_enm0911a.pdf, geraadpleegd op 1/6/2016.

INR (sine die b). De berekeningsmethode voor het bruto binnenlands product en het bruto nationaal inkomen volgens het ESR 1995 tegen lopende prijzen.